

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV FF JCU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Smysl Americké revoluce v historickém díle Johna Quincyho Adamse

Vedoucí práce: PhDr. et Dr. Phil. Ivo Cerman, Ph. D.

Autor práce: Tomáš Mach

Studijní obor: Anglický jazyk - Historie

Ročník: 5.

2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 2. května 2015

.....
Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval všem, kteří mě při psaní předkládané práce jakýmkoli způsobem podporovali. Velké uznání patří především mému vedoucímu práce PhDr. et Dr. Phil. Ivo Cermanovi, Ph. D., za cenné rady a připomínky, podporu a za poskytnuté informace a materiály, které mi byly při psaní obzvláště přínosné. Velké díky patří také autorům digitalizovaných knihoven www.archive.org, www.masshist.org a www.jstor.org, jejichž prostřednictvím jsem získal přístup k důležitým materiálům, týkajících se předmětu mé práce.

Anotace

Předkládaná bakalářská práce si klade za cíl vystihnout smysl Americké revoluce v díle Johna Quincyho Adamse. Předmětem zájmu jsou Adamsovy tištěné proslovy k příležitosti oslav dne americké nezávislosti a proslov vydaný k jubileu ratifikace americké ústavy. Druhým primárním zdrojem je esej německého konzervativce Friedricha Gentze, kterou Adams přeložil do angličtiny. Cílem práce je analýza a interpretace těchto pramenů a jejich porovnání. Práce se také zabývá rolí providencialismu v dobové interpretaci dějinných událostí přímými účastníky revoluce v Americe, k čemuž využívá bohatou zásobu pramenných a literárních zdrojů.

Annotation

The aim of this bachelor thesis is to analyse the importance of the American Revolution in John Quincy Adams`s work. The following text focuses on his printed speeches used on the occasion of Independence Day and the anniversary of the ratification of the United States Constitution. The next primary source analysed would be an essay written by Friedrich Gentz (a German conservative), which was translated into English by Adams. Thus, the main goal of this thesis is to analyse, interpret and compare previously mentioned sources. Besides that the following work should also deal with the role of providentialism in the interpretation of historical events as witnessed by participants of the American Revolution. All that ought to be elaborated with a help of literary and other sources.

Obsah

I. Úvod	8
I.1. Cíle práce	8
I.2. Argumentační a metodologický postup	9
II. Historiografie k americké revoluci	11
II.1. Revoluční interpretace	11
II.1.1. David Ramsay	12
II.1.2. Mercy Otis Warren.....	13
II.1.3. Loajalisté a další.....	13
II.2. Whigovská škola – Georg Bancroft	14
II.3. Imperiální škola	14
II.4. Progresivní interpretace	15
II.5. 50. léta	16
II.6. Neo-Whigovská škola a Bernard Bailyn	17
II.6.1. Gordon S. Wood.....	17
II.7. 70. léta až současnost	18
II.8. Providencialismus v historiografii	19
III. Providencialismus, Deismus a Americká revoluce	20
III.1. Deismus v Americe	21
III.1.1. Paradox providencialismu a deismu.....	23
III.2. Revoluční providencialismus	25
III.2.1. Odkaz providencialismu.....	27
III.2.2. Providencialismus vs. sekuralismus	28
IV. John Quincy Adams a jeho život	29
IV.1. Dětství	29
IV.2. První diplomatické zkušenosti	31
IV.3. Studia	31
IV.4. Další diplomatické zkušenosti	32
IV.4.1. Nizozemí	32
IV.4.2. Prusko.....	32
IV.5. Senátor	33
IV.6. Pobyt v Rusku	33
IV.7. Ministr zahraničních věcí	34
IV.8. Prezident	34
IV.9. Konec života	35

V. Orations	35
V.1. Formální podoba a obsah	36
V.2. Práva	36
V.3. Exil.....	38
V.4. Prvotní příčina.....	39
V.5. Morální element	39
V.6. Deklarace nezávislosti.....	40
V.6.1. Cíle.....	41
V.6.2. Přínos	42
V.7. Providencialismus v jeho díle.....	42
VI. Původ a principy Americké revoluce ve srovnání s původem a principy Francouzské revoluce.	44
VI.1. John Quincy Adams a Friedrich Gentz	45
VI.2. Původ a příčiny.....	47
VI.3. Právo na odpor	47
VI.4. Způsob, jakým byla revoluce vedena	50
VI.5. Kvalita cílů.....	50
VI.6. Rozsah odporu.....	52
VII. Závěr	53
VIII. Seznam použitých pramenů a literatury	55
VIII.1. Literatura.....	55
VIII.2. Prameny	56
VIII.3. Internetové zdroje	57

I. Úvod

Americká válka za nezávislost byla jistě důležitou událostí dějin 18. století. Svůj počátek datuje k dubnu roku 1775, kdy vypukly první boje mezi britskými jednotkami a americkými vlastenci, a za její konec je označován rok 1783, kdy byla podepsána Pařížská mírová smlouva, která ukončila válku mezi Velkou Británií a jejími bývalými třinácti koloniemi.¹ Nicméně samotná Americká revoluce sleduje období o něco širší. Její počátek je většinou historiků stanoven k roku 1763, kdy skončila Sedmiletá válka², ze které se vítězně vyšla Velká Británie a začala na americkém kontinentě uplatňovat v očích kolonistů opresivní politiku a kulminovala válkou za nezávislost, jejíž ukončení je obecně považováno i za ukončení Americké revoluce.

V angloamerickém světě se toto období stalo těžištěm zájmu celé škály historických prací. Americká revoluce byla zkoumána historiky napříč všech generací ze všech možných úhlů pohledu. Ať už se jednalo o společenské, ekonomické, ideologické, morální či teologické aspekty, kterým jednotliví autoři přikládali ve svých pracích primární váhu, v jednom se většina z nich (především historiků z amerického kontinentu) shodla. Americká revoluce nepředstavuje důležitou událost pouze pro americkou historii, nýbrž pro historii celého lidstva.

I.1. Cíle práce

Těžištěm zájmu předkládané práce je šestý americký prezident John Quincy Adams a jeho dílo³, jehož analýzou a interpretací bychom měli podchytit, jakým způsobem John Quincy Adams nahlížel na Americkou revoluci. Druhým primárním zdrojem je dílo německého konzervativce Friedricha Gentze⁴, jehož John Quincy Adams přeložil a s jehož názory na původ i příčiny Americké revoluce se ztotožnil.

---

¹ Georg B. TINDALL – David E. SHI, *Dějiny spojených států amerických*, Praha 2008.

² Pro boje v Severní Americe se vžil označení francouzsko-indiánská válka.

³ John Q. ADAMS, *An oration addressed to the citizens of the town of Quincy*, Quincy 1831; TÝŽ, *An oration delivered before the inhabitants of the town of Newburyport, at their request*, Massachusetts 1837; TÝŽ, *An address, delivered at the request of the committee of arrangements for celebrating the anniversary of Independence*, Washington 1821; TÝŽ, *The jubilee of the constitution: a discourse delivered at the request of the New York*, New York 1839.

⁴ Friedrich GENTZ (ed. Peter KOSLOWSKI), *The Origin and Principles of the American Revolution, compared with the Origin and Principles of the French Revolution*, Indianapolis 2009.

Druhotným cílem práce je stručně představit historiografii týkající se Americké revoluce a historický providencialismus v myšlení tehdejší generace, nakolik se promítnul do výkladu tehdejších událostí v jejich díle a jestli hrál nějakou zvláštní roli v období revoluce v Americe.

Závěrečným cílem práce je zjistit, v čem se oba autoři rozcházejí. Ať už to je formální podoba jejich díla, jejich myšlenkový postoj či samotný smysl revoluce a nakolik do obou děl zasáhla interpretace historického providencialismu.

I.2. Argumentační a metodologický postup

Předkládaná práce reaguje na mezeru v českém historickém bádání, které intelektuálním dějinám Americké revoluce doposud nevěnovalo přílišnou pozornost. Práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. V rámci teoretické části byla práce rozdělena do tří kapitol nazvaných *Historiografie k americké revoluci; Providencialismus, Deismus a Americká revoluce* a *John Quincy Adams a jeho život*. První kapitola se věnuje historiografii Americké revoluce a jejím cílem je představit stěžejní autority, které se daným tématem zabývali. Druhá kapitola seznámí čtenáře s revolučním providencialismem a jeho rolí v období Americké revoluce. Třetí kapitola se věnuje samotnému životu Johna Quincyho Adamse od jeho dětství až po jeho smrt v roce 1848. Cílem teoretické části bylo uvést čtenáře alespoň částečně do zkoumané problematiky.

Praktická část byla posléze rozdělena do dvou kapitol nazvaných *Orations* a *Původ a principy Americké revoluce ve srovnání s původem a principy Francouzské revoluce*. Anglické označení pro pátou kapitolu bylo použito záměrně, neboť lépe zapadne do stylistiky práce. *Orations* je v tomto případě označení pro sérii proslovů, sepsaných Johnem Quincym Adamsem v rozmezí let 1821 až 1839, jejichž kompilací, analýzou a následnou interpretací bylo za cíl vystihnout intelektuální postoj Johna Quincyho Adamse v rámci Americké revoluce. V *původech a principech Americké revoluce s původy a principy Francouzské revoluce* byl kladen důraz výhradně na pasáže týkající se revoluce v Americe, přičemž byla opomenuta jakákoli hlubší komparace s revolucí ve Francii, která není předmětem zájmu této práce.

Jelikož se v obou případech jedná o ucelené texty bez formálního členění do kapitol, bylo zapotřebí podle určitých znaků tyto texty rozčlenit. V páté kapitole byla

také záměrně vynechána pasáž vztahující se k původu a principům Americké revoluce, neboť v tomto ohledu John Quincy Adams vnímal Americkou revoluci stejně jako Friedrich Gentz a zbytečně bychom se opakovali v šesté kapitole, která v tomto ohledu rozebírá Gentzovo eseje.

Závěrečná část práce se věnuje shrnutí poznatků z teoretické části a komparaci obou pramenných základů z části praktické.

II. Historiografie k americké revoluci.

Vzhledem k obrovskému rozsahu literatury, která se váže k událostem Americké revoluce a která čerpá z nepřeberného množství zdrojů, jako jsou různé revoluční pamflety, memoáry, dokumenty, korespondence atd., je nemožné vytvořit ucelený výpis všech autorů, kteří se tímto tématem zabírali. Navíc v průběhu let se badatelský konsenzus měnil v závislosti na mnoha faktorech a každá generace si kladla rozdílné otázky typu, zda bylo povstání jen náhlým vyústěním frustrace amerických kolonistů z regulačních opatření britského parlamentu, nebo zda je k tomu vedli dlouhodobější aspekty. Byla to hluboce zakořeněná idea svobody, která vycházela z jejich vlastních demokratických zásad na kterých americké kolonie vyrostly, nebo šlo pouze o hospodářské či politické aspekty anebo snad dokonce hrála roli boží prozřetelnost? A byla snad americká cesta něčím výjimečná? Tento oddíl si klade za cíl vypsát stěženi historické práce a jejich autory, kteří se zabývali Americkou revolucí a přispěli nějakým způsobem k historickému poznání Americké revoluce.

II.1. Revoluční interpretace

Prvními autory, kteří se zabývali revolucí v Americe, byli současníci, kteří byli očitými svědky mocenského zápasu mezi kolonisty s jejich mateřskou zemí. Jejich revoluční pojetí ale bylo ovlivněno právě tím, že mohlo mít ideologický a nacionalistický rámeček. Často byla revoluce v Americe líčena jako zápas mezi svobodou a modernitou proti zkaženosti a tyranii starého světa. Jejich vylíčení mělo sloužit jako výchovná pomůcka pro další generace. Účelem bylo ustanovit národní identitu a jednotu a vyzdvihnout pokrokové prvky republikánského zřízení a jejich nadřazenost nad institucemi Starého světa a tím tak ospravedlnit revoluci jako takovou.⁵ V neposlední řadě byla jejich revoluce nezřídka vnímána jako akt Boží prozřetelnosti, který stavil Američany do role Bohem vyvoleného národa.⁶ Tento vlastní výklad Božích záměrů a výjimečnosti amerického lidu se v koloniální Americe objevuje od 60. let 17. století v období náboženských a politických zmatků v Británii, přičemž

---

⁵ Převzato z: Arthur H. SHAFFER, *The Politics of History: Writing the History of the American Revolution, 1783-1815*, Chicago 1975; Lester H. COHEN, *The Revolutionary Histories: Contemporary Narratives of the American Revolution*, Ithaca 1980, kapitola 6.

⁶ Srovnání s Lesterem H. COHENEM v díle *The Revolutionary Histories: Contemporary Narratives of the American Revolution*, ve kterém Cohen primární důraz dobových historiků na boží prozřetelnost popírá.

tak můžeme vysledovat jeho puritánské kořeny. Autoři jako Daniel Neal a Thomas Prince⁷ zasadili v podvědomí pozdějších generací amerických kolonistů přesvědčení, že Bůh měl s Amerikou své vlastní záměry.⁸ V předrevolučním období byla pak často taková interpretace využívána k naplnění politických cílů a ospravedlňování separačních požadavků. Patrioti často argumentovali tím, že Bůh dal Americe zvláštní úlohu v dějinách a americký lid byl předurčen k nezávislosti.⁹

II.1.1. David Ramsay

Hlavním představitelem revolučního pojetí je David Ramsay se svým dílem *The History of the American Revolution*¹⁰ z roku 1789. Ramsay, který byl federalista a mimo jiné i aktivní účastník a svědek revolučních událostí a rovněž byl členem Kontinentálního kongresu, přičemž representoval Jižní Karolínu, ve své *Historii* klade bezprecedentní důraz na národní a kulturní jednotu a identitu, což dokázal už ve svém pamfletu *An Address to the Freemen of South Carolina*, ve kterém vybízí své spoluobčany k představě jednotného národa, který hovoří stejným jazykem, vyznává stejné náboženství a doslova byl stvořen nebesy jako jeden lid.¹¹ Největší Ramsayho obavou byla představa politické a kulturní roztržičnosti a diverzity 13 kolonií a proto také počkal s vydáním svého díla do doby, než byla schválena americká ústava. To byl také důvod, proč se ve svém díle nezmiňuje o rivalitě mezi koloniemi, etnickém napětí, náboženské netoleranci nebo společenských rozdílech. Na druhou stranu Ramsay tvrdil, že jednotící prvky amerického národa zde byly už dříve před událostmi revoluce. Byla to shoda geografických a politických okolností, společenského a vládního zřízení a morálních hodnot, které vytvořili v koloniální Americe vřelý vztah ke svobodě, smysl pro přirozená lidská práva a slabost pro nezávislost.¹² Ramsay poukazuje na to, že kolonisté měli sklony k nezávislosti a demokratickému zřízení už od začátku a tudíž

---

⁷ Daniel NEAL (ed. Edward PARSONS), *History of the Puritans*, Londýn 1811; Thomas PRINCE, *A chronological history of New England*, Boston 1826.

⁸ Bernard BAILYN, *The Ideological Origins of The America*, Harvard 1967, s. 33.

⁹ Nicholas GUYATT, *Providence and Invention of the United States, 1607 – 1876*, New York 2007, s. 4.

¹⁰ David RAMSAY (ed. Lester H. Cohen), *The History of the American Revolutions*, 2. sv., Indianapolis 1990.

¹¹ TÝŽ, *An Address to the Freemen of South Carolina, on Subject of the Federal Constitution*, Charleston 1788, s. 13 in: Paul Leicester FORD (ed.), *Pamphlets on the Constitution of the United States, Published During Its Discussion by the People, 1787-1788*, Brooklyn 1888, s. 379.

¹² D. RAMSAY, *The History*, I, s. 26.

Americká revoluce nebyla jen náhlou eskalací odporu proti jednotlivým zákonům britského parlamentu.¹³

II.1.2. Mercy Otis Warren

První ženskou historičkou Americké revoluce byla Mercy Otis Warrenová, vyhlášená pro svou poezii i politickou satiru. Ve svém rozsáhlém třísvazkovém díle¹⁴ se věnuje událostem revoluce od roku 1765 až po schválení americké ústavy. Warrenová viděla Americkou revoluci jako znamenité vítězství nad nevděčnou a rozmařilou Británií, národem, který upadl v barbarství a vnitřní zkaženost a jehož republikánské názory a svoboda uvadaly od prvního Stuartovce na trůně.¹⁵ Na rozdíl od federalisty Ramsaye ale anti-federalistka Warrenová nekládala tolik nadějí do americké ústavy a ačkoli se ve svém díle vyhnula tvrdší kritice ústavy, obávala se, že ústava by mohla být pouze dalším způsobem jak zotročit lid.¹⁶ Její dílo způsobilo určitou kontroverzi mezi předními představiteli Spojených Států. Zatímco prezident Jefferson pořídil pro vlastní účely a pro svůj kabinet několik kopií, John Adams dílo Warrenové kritizoval pro přílišné zjednodušování a překrucování historických faktů.

II.1.3. Lojalisté a další

Dále nesmíme opomenout vůbec první čtyřsvazkové dílo¹⁷ zabývající se revolucí od Williama Gordona, založené na sběru orálních, písemných či tištěných materiálů, záznamů amerického kongresu a listin amerických státníků. Velice rozšířené byly biografie ústředních postav americké revoluce od Parsona Weemse či Williama Wirtse¹⁸, které měli oslavný charakter, ale postrádaly hlubší kritickou analýzu a větší objektivitu.

---

¹³ TAMTÉŽ, s. 13.

¹⁴ Mercy O. WARREN, *History of the Rise, Progress and Termination of American Revolution*, 3. sv., 1805.

¹⁵ Lester H. COHEN, *Explaining the Revolution: Ideology and Ethics in Mercy Otis Warren's Historical Theory*. *The William and Mary Quarterly* 37, 1980, s. 200 – 218.

¹⁶ TAMTÉŽ, s. 200 – 218.

¹⁷ William GORDON, *History of the Rise, Progress and Establishment of the Independence of the United States of America*, 4. sv., Londýn 1788.

¹⁸ Mason L. WEEM (ed. Georg EDWARD), *Life of Benjamin Franklin a Life of Washington*, Colophon 1922; William WIRTS (ed. James WEBSTER), *Life and Character of Patrick Henry*, Philadelphia 1817.

Ve stejné době publikovali svá díla také lojalisté, kteří měli tendenci ospravedlňovat britskou politiku v době imperiální krize. S výjimkou Thomase Hutchisona sem můžeme zařadit autory, jako byl Jonathan Boucher, Peter Oliver či Joseph Galloway.

II.2. Whigovská škola – Georg Bancroft

V polovině 18. století přichází Whigovská interpretace revoluce, jejíž protagonisté považovali Americkou revoluci za jednu z největších událostí v lidské historii. V jejich providenčním pojetí byla lidská touha po svobodě a samořízení hnací silou dějinného vývoje za Božího dohledu a prostředí Severní Ameriky poskytovalo naprosto vhodné prostředí pro vzkvétání liberálních hodnot a pokroku. Stěžejní autoritou tohoto providenčního myšlení byl George Bancroft. Bancroft přisuzoval Boží prozřetelnosti primární roli v americkém vývoji.¹⁹ Tvrdil, že Spojené Státy byly výtvorem Boží prozřetelnosti, tajuplné síly, která rozhodovala nad osudem národů.²⁰ Ve svém mnohosvazkovém díle *History of the United States of America* popisuje základní principy na kterých byl založen americký vývoj²¹ a předkládá čtenářům ucelenou historii amerického národa od jeho zrodu, který jako mnozí další historici klade ještě před samotnou revoluci, až po samotný zápas s mateřskou zemí. Svou *Historii* vidí jako providenční pochod vstříc svobodě a demokracii, pryč od tyranie a absolutismu starého světa.²²

II.3. Imperiální škola

Naproti tomu imperiální škola z počátku 20. století nahlížela na konflikt z britského a imperiálního hlediska. Historici imperiální školy se snažili podchytit konflikt v širším kontextu. Slovy jedno z nich, Herberta Levi Osgooda, se britská vláda vědomě nedopouštěla tyranie vůči kolonistům, ale spíše se snažila reagovat na

---

¹⁹ N. GUYATT, *Providence*, s. 2.

²⁰ A. H. SHAFFER, *The Politics of History*, s. 178 – 179.

²¹ Bancroftovo hlavní základní principy byly: providence (prozřetelnost) – osud závisí více na Boží vůli, než na lidském rozumu; Pokrok; Patriotismus; Pan-demokracie – národ hraje ústřední roli. George A. BILLIAS, *George Bancroft: Master Historian*” *Proceedings of the American Antiquarian Society*, 2001, s. 507 – 528.

²² Převzato z: George BANCROFT, *History of the United States of America*, sv. IV, New York 1889.

provokace z jejich strany a jednala ze strachu z francouzského vlivu.²³ Protagonisté této školy nepovažovali ani britský merkantelismus či Navigační akt za vyloženě opresivní kroky. Historici jako Charles Andrews, George L. Beer či Lawrence Gipson, kteří studovali britskou koloniální politiku, považovali tyto opatření za britskou snahu jak řídit obchod a mít zisky z kolonií, obzvláště uvážíme-li britský válečný dluh a poměrně malé koloniální zdanění usedlíků.²⁴ Někteří historici, jako byl například Lewis Namier, tvrdili, že hlavní příčinou Americké revoluce byla politická nestabilita Británie samotné. Souvisí s nástupem Toryů do čela vlády, kteří byli konfrontováni s potlačováním domácích ekonomických problémů, na které odpověděli přijetím imperiální politiky, ale se kterou ale neměli tolik zkušeností.²⁵

II.4. Progresivní interpretace

Současně s imperiálním pojetím se objevuje progresivní interpretace Americké revoluce, která napadla Whigovský konstrukt národní jednoty a „hrdinských činů“ Otců zakladatelů. Protagonisté progresivního pojetí popírali ústřední roli patriotismu a národních zájmů Otců zakladatelů a tvrdili, že stěžejní postavy Americké revoluce jednali spíše ve svůj prospěch a z racionálních důvodů, pouze to však schovávali za ideologické zájmy. Hlavní úlohu v procesu změny přisuzovali ekonomickým faktorům a třídním konfliktům a poukazovali na fakt, že americká společnost nebyla tak idylická a homogenní. Ve schválení americké ústavy dokonce viděli pokus Národního konventu, jak zabránit šíření lidového povstání. Carl L. Becker ve svém díle poukázal například na radikální nálady chudších vrstev obyvatelstva vůči obchodní a majetné elitě v New Yorku.²⁶ Charles Beard se ve svém díle zabývá vlivem individuálních ekonomických a společenských zájmů na schválení ústavy.²⁷ Arthur Meier Schlesinger tvrdil, že obchodní vrstvy se snažili jednat ve vlastním zájmu a ovládnout trh tím, že se zbaví britských regulací, a zároveň se poté snažili zabránit demokratickým požadavkům

---

²³ Herbert L. OSGOOD, *The american revolution*, Political Science Quartely 13, 1898. s. 41-59.

²⁴ George L. BEER, *British Colonial Policy, 1754-1765*, New York, 1907; Charles M. ANDREWS, *The Colonial Background of the American Revolution*, New Haven, 1931.; Lawrence GIPSON, *The Coming of the American Revolution*, New York, 1954.

²⁵ Lewis NAMIER, *Structure of Politics at the Accesion of George III*, Londýn 1957.

²⁶ Carl L. BECKER, *Political Parties in the Province of New York from 1766-75*, Wisconsin 1909.

²⁷ Charles BEARS, *An Economic Interpretation of the Constitution*, Macmillan 1921.

lidových vrstev.²⁸ Franklin Jameson pak Americkou revoluci viděl jako velkou sociální revoluci, která změnila koloniální společnost.²⁹ Osud a účel ústavy se posléze stal politickým sporem mezi federalisty a anti-federalisty, jak ukazuje dílo Merrill Jensenové, která ve schválení ústavy viděla pokus o kontrarevoluci ze strany vyšších vrstev vůči vůli lidu.³⁰ Progresivní škola tedy vyrukovala se závěry, že Americká revoluce byla vyústěním vnitřních sociálních problémů mezi místní majetnou vrstvou a demokraticky smýšlejícím obyvatelstvem, v nichž konflikt s Británií hrál druhořadou roli.

II.5. 50. léta

Krátce po skončení druhé světové války se skupina historiků zaměřila na hlubší studium předrevolučních a revolučních pamfletů. Tito historici došli k závěrům, že koloniální Amerika už měla vyvinutou, demokraticky smýšlející a homogenní společnost, která už si s sebou nesla ideály nezávislosti a republikánské demokracie. Velké množství kolonistů se aktivně účastnilo městských a provinčních zasedání. Byli vzdělaní a dobře obeznámeni se svými právy v rámci Britského impéria. Když nabyli dojmu, že jejich ústavní práva jsou porušována, hledali způsoby jak si vládnout sami. V jejich pojetí Americká revoluce na rozdíl od progresivní školy nebyla sociální revolucí, ale spíše válkou za nezávislost. Edmund S. Morgan ve své studii o kolkovém zákonu z roku 1765, důležité předrevoluční události, poskytuje náhled na jednotné smýšlení kolonistů, jejichž činy nebyly poháněny ani tak ekonomickými motivy, jako spíše jednotnou touhou po ústavní svobodě.³¹ Podobně Daniel J. Boorstin viděl v Americké revoluci snahu kolonistů zajistit si svá ústavní práva, spíše než třídní konflikt.³²

---

²⁸ Arthur Meier SCHLESINGER, *The Colonial Merchants and the American Revolution*, Columbia University 1917.

²⁹ J. Franklin JAMESON, *The American Revolution Considered as a Social Movement*, Princeton University 1967.

³⁰ Merrill JENSEN, *The Articles of Confederation*, Madison 1940; TÁŽ, *The New Nation: A history of the United States During the Confederation, 1781-1789*, Northeastern University 1950.

³¹ Edmund S. MORGAN, *The Stamp Act Crisis: Prologue to Revolution*, Chapel Hill 1953.

³² Daniel BOORSTIN, *The Genius of American Politics*, Chicago 1953.

II.6. Neo-Whigovská škola a Bernard Bailyn

Snad za nejvýznamnějšího protagonistu Neo-Whigovského pojetí můžeme považovat amerického historika Bernarda Bailyna. Bailyn na základně důkladné studie obrovského množství revolučních pamfletů, korespondence a esejů hledal ideologické příčiny americké revoluce v intelektuálním myšlení evropského osvícenství a vyvrací tak předešlé tvrzení protagonistické školy, že aktéři americké revoluce se pouze schovávali za rétorická rčení o svobodě a využívali je pouze jako propagandu.

Bailyn zjistil, že američtí revoluční autoři byli velmi dobře obeznámeni s antickými autory, kteří byli často citováni. Nicméně významnější vliv na myšlení protagonistů amerického osvícenství, mezi něž řadíme Franklina, Adamse či Jeffersona, měla klasická evropská osvícenská literatura. Voltaire, Rousseau, Beccaria či Montesquie byli citováni autory jako byl James Otis, Josiah Quincy Jr. nebo Alexandr Hamilton ve všech koloniích. John Locke byl citován v souvislosti s přirozeným právem a společenskou smlouvou, Montesquie a Delolme na podstatu britské svobody a ústavních požadavků, Voltaire ohledně duchovního útlaku a Grotios, Pufendorf či Vattel ohledně mezinárodního práva a principů občanského řízení vlády.

Hlavní původ koloniální ideologie autor ale vidí v radikální Whigovské republikánské tradici v Anglii, která mezi ně zasadila hluboké obavy z tyranie a konspirací proti jejich svobodě. Tím vysvětluje reakci kolonistů na novou britskou imperiální politiku z kraje 60. let 17. století. Díla teoretiků a anglických právníků z období anglické občanské války, mezi něž patří Milton, Harrington, Neville či Sidney, se stala učebnicemi revoluce v Americe. Pozdější autoři jako John Trenchard a Thomas Gordon³³, podobně jako anglický biskup Benjamin Hoadly, byli hluboce respektováni pro jejich extrémní liberální myšlenky a jejichž ideologie se nepochybně později odrazila v intelektuálním myšlení pozdějších autorů za dob Americké revoluce.³⁴

II.6.1. Gordon S. Wood

Druhým neméně významným představitelem tohoto proudu je bývalý Bailynův žák Gordon S. Wood. Wood se zaměřil více na sociální aspekty, které formovaly

---

³³ Jejich série esejů pojmenovaná *Cato's letters*, poprvé periodicky publikována v *The London Journal*, se stala pro svou kritiku zkaženosti a úpadku morálky v britském politickém systému a jako varování před tyranii, důležitou ideologickou prací, která ovlivnila pozdější protagonisty Americké revoluce.

³⁴ B. BAILYN, *The Ideological Origins*, s. 22-59.

ideologické myšlení americké společnosti. Wood podotýká, že americká společnost nevycházela z feudálních tradic Starého světa, neřídila se společenskou hierarchií, dědičnými privilegii aj., ale naopak toužila po meritokracii, založené na talentu a schopnostech, jakožto atributů které určují společenský status.³⁵ Jak Baylin tak Wood věří, že americká revoluce byla důležitou událostí zaujímající zvláštní postavení ve vývoji lidské civilizace.

II.7. 70. léta až současnost

Od začátku 70. let se objevuje genderová literatura a pozornost historiků se také obrací na studium každodennosti obyčejných lidí v období Americké revoluce a jejich úlohy, kterou sehráli. Jesse Lemisch a Staughton Lynd se zaměřili na vliv pracující třídy kolonistů. Mary Beth Norton a Linda Kerber zkoumaly dopady revoluce na ženy. Edward Countryman, Ray Raphael či Gary Nash se zabývají rolí obyčejných lidí v průběhu revoluce. Velký význam tito historici přikládají například Thomasu Painovi, který byl dříve poněkud přehlížen konzervativními historiky.³⁶

Francis Jennings a Howard Zinn dokonce přichází s tvrzením, že americká revoluce byla jakýmsi uměle vytvořeným aktem, díky kterému mohli americké vládnoucí elity urvat svůj kus podílu na Britském impériu a těžít výhody z nezávislosti, a že volání po svobodě byla pouhá propaganda.³⁷

---

³⁵ Gordon S. WOOD, *The radicalism of the American Revolution*, New York 1992; TÝŽ, *The American Revolution: A History*, Random House Publishing Group 2002.

³⁶ Jesse L. LEMISCH, *Jack Tar in the Streets: Merchant Seamen in the Politics of Revolutionary America*, *The William and Marry Quarterly* 25, 1968, s. 371 – 407; Staughton LYND, *The Mechanics in New York Politics, 1774-1788*, *Labor History* 5, 1964, s. 225 – 246; Mary B. NORTON, *Liberty's Daughters: The Revolutionary Experience of American Women, 1750 – 1800*, Ithaca 1980; Linda K. KERBER, *Women of the Republic: Intellect and Ideology in Revolutionary America*, Chapel Hill 1980; Gary B. NASH, *The Unknown American Revolution: The Unruly Birth of Democracy and the Struggle to Create America*, New York 2005; Edward COUNTRYMAN, *A People in Revolution: The American Revolution and Political Society in New York, 1760 – 1790*, New York 1989.

³⁷ Francis JENNINGS, *The Creation of America: Through Revolution to Empire*, New York 2000; Howard ZINN, *A People's History of American Empire*, New York 2008.

V současné době se bádání ubírá zpět k narativní formě. Vzniká spousta studií, analýz a biografii, které se věnují Otcům Zakladatelům.³⁸

II.8. Providencialismus v historiografii

Američtí autoři věnují historiografii Americké revoluce téměř stejnou pozornost jako její historii, přičemž otázka providenčního myšlení je v americké historiografii populárním tématem. Jedna skupina historiků propagovala providencialismus jako způsob porozumění amerického vývoje. Reprezentována již zmiňovaným Georgem Bancroftem, který revoluci viděl jako *“změnu, kterou ustanovila Boží prozřetelnost a kterou nemohl žádný lidský postup, či síla zadržet”*³⁹. Pozdější historici, jako byl Sidney Fisher, Page Smith, William R. Smith, Arthur Shaffer, Carolyn Weddington či Gerald Danzer dospěli závěrům, že doboví historici interpretovali Americkou revoluci jako providenční záležitost.

Naproti tomu druhá skupina historiků, reprezentována především Lesterem H. Cohenem, byla víceméně skeptická k Boží prozřetelnosti, která by měla hrát primární úlohu v americkém vývoji. Podle nich Američané byli nejistí ohledně Božích záměrů a prozřetelnosti. Mnozí se shodli, že providencialismus byl zastíněn sekularismem ještě před Americkou revolucí. Cohen připouští, že pasáže o Boží prozřetelnosti se objevují i u pozdějších historiků Revoluce, nicméně jim přikládá bezvýznamný účel. V jeho pojetí to byly pouhé metafory a Prozřetelnosti přisuzoval pouze sekundární roli.⁴⁰

V této problematice budu vycházet převážně z názorů universitního profesora Nicholase Guyatta, který se danou problematikou zabýval.⁴¹ Guyatt je názoru, že providencialismus hrál zásadní roli v americké národní identitě od koloniálních dob do konce občanské války v roce 1865, přičemž idea na které providencialismus stál, se měnila v závislosti na době. V brzkých koloniálních dobách mírnila znepokojení a

---

³⁸ Například: G. WOOD, *Revolutionary Characters: What Made the Founders Different*, New York 2007; E. S. MORGAN, *Benjamin Franklin*, New Haven 2002; David L. HOLMES, *The Faiths of The Founding Fathers*, New York 2006.

³⁹ *“Change which Divine wisdom ordained, and which no human policy or force could hold back.”*, G. BANCROFT, *History of the United States*, V, s. 291.

⁴⁰ L. H. COHEN, *The Revolutionary Histories*, Ithaca 1980.

⁴¹ Nicholas Guyatt vystudoval na Cambridge a doktorát získal na universitě v Princetonu. V současné době přednáší na universitě v New Yorku a na Cambridge.

obavy z krátké minulosti a nejisté současnosti anglického osídlení. V revolučním období, které je hlavním tématem této práce, pak bylo providenční myšlení povýšeno na ideu Americké nezávislosti.⁴²

Nicméně podle Guyatta idea providencialismu nebyla americkým vynálezem, nýbrž v koloniálním období vznikla spíše v Anglii, odkud přišla na americký kontinent. V průběhu 17. století se američtí kolonisté začali odklánět od Anglikanismu a přišli s vlastním výkladem Boží prozřetelnosti v Americe, který kladl menší důraz na spojitost s anglickou historií. Výklad americké historie jako dílo Boží prozřetelnosti a odlišné a bez spojitostí s britskou historií přišel kolonistům vhod především v období imperiální krize po roce 1763, neboť kolonisté tento výklad umně použili ke svým požadavkům a nakonec k ospravedlnění separačních tendencí. „*V čase Americké revoluce Patriots argumentovali tím, že Bůh dal Americe zvláštní roli v historii, a tím tak byla jejich nezávislost Bohem předurčená.*“⁴³

III. Providencialism, Deismus a Americká revoluce

Tento oddíl se bude zabývat protagonisty Americké revoluce, jejich vnímáním této historické události, jejímiž byli nejen svědky, ale zároveň i aktivními činiteli. Pokusím se vymezit jejich ideologické myšlení a z čeho vycházelo. V tomto oddíle bude důležité především jejich způsob vnímání víry a to, jakým způsobem se providenční myšlení anebo v opačném případě více skeptický názor na víru promítal do jejich výkladu. Zatímco někteří protagonisté Americké revoluce přičítali hlavní vliv na dějinné události Boží vůli, nebo to alespoň tvrdili, druzí, reprezentováni především skupinou deistů, kladli důraz spíše na lidský rozum, svobodu a individualitu, jakožto principech, na kterých stál vznik Spojených Států. Nicméně je zajímavé, že v některých ohledech se tyto rozličné skupiny dokázaly shodnout. Především pokud tvrdily, že Amerika byla předurčena tomu, aby se stala mocným impériem, jehož boj s Británií má globální význam.

---

⁴² N. GUYATT, *Providence*, s. 3.

⁴³ „*By time of the American Revolution, Patriots argued that God had Given America a special role in history and that independence had been providentially determined*“, N. GUYATT, *Providence*, s. 4.

III.1. Deismus v Americe

Deismem se rozumí filozoficko-teologický směr, který kladl hlavní důraz na rozum, jakožto způsob porozumění otázkám ohledně Boha, života a smrti. Vzešel z evropského osvícenství jako individualistické hnutí, které čelilo tradičním politickým, náboženským a společenským dogmatům a pohlíželo samo na sebe jako na přirozené či racionální náboženství.⁴⁴ Jeho prvopočátek lze vysledovat ve filozofii antického Řecka, nicméně skutečný rozvoj zaznamenalo teprve po vědecké revoluci a reformaci z druhé poloviny šestnáctého století⁴⁵. V Anglii se naplno deismus uchytil na počátku sedmnáctého století, odkud se posléze šířil do Francie a Německa ve století osmnáctém.⁴⁶

Deismus se lišil od židovsko-křesťanské tradice především v pojetí Boha. Na místě křesťanského Boha, který řídí svět, deisté předpokládali vzdáleného Boha, který byl často substituován termíny jako „Prvotní příčina“, „Stvořitel vesmíru“, „Boží tvůrce“, „Boží autor všeho dobrého“, „Velký architekt“, „Bůh přírody“ a „Boží prozřetelnost“.⁴⁷

Pro deisty byla existence Boha prokázána skrz pozorování přírodních zákonů, které dal do pohybu sám Bůh a které tímto byly univerzální, neměnné a absolutní.⁴⁸

---

⁴⁴ D. L. HOLMES, *The Faiths*, s. 40.

⁴⁵ Vědeckou revolucí se rozumí historiografický termín, který označuje periodu změn v dějinách myšlení a evropské vědy v průběhu 16. a 17. století. Je spojen se jmény Mikoláše Koperníka, Galiea Galileie, Francise Bacona, Isaaca Newtona, René Descarta, Johhanese Keplera a dalších, kteří svou prací dali vzniknout principům přirozeného náboženství a osvícenství.

⁴⁶ V Anglii byl deismus obvykle spojován se jmény Charlese Blounta, Herberta z Cherbury, Johna Tolanda, Anthonyho Collinse, Mathewa Tindala, Thomase Woolstona, Thomase Morgana, Thomase Chubba a Petera Anneta. Ve Francii k jeho hlavním představitelům patřil Voltaire, Rousseau a Diderot. V Německu byl zastoupen H. S. Reimarem, S. Semlerem a G. E. Lessingem. Nicméně v samotné Americe se dostalo největšího ohlasu dílu Johna Locka. Locke ve třech svých po sobě jdoucích dílech, *Dopis o toleranci*; *Dvě pojednání o vládě* a *Esej o lidském chápání*, odkryl vše ohledně církevní doktríny až po teorii společenské smlouvy a lidského poznání. Jeho *Dvě pojednání o vládě* se později v Americe stalo jedním z nečtenějších děl a myšlenky v něm obsažené byly použity i pro účely *Deklarace nezávislosti*. Wayne HUDSON, *The English Deists Studies in Early Enlightenment*, Londýn 2009, s. 2. – 11; Tiffany E. PILAND, *The Influence and Legacy of Deism in Eighteen Century America*, Masters of Lival Studies Theses, 2011, s. 17 – 23.

⁴⁷ D. L. HOLMES, s. 47.

⁴⁸ Ketty S. WALTERS, *Revolutionary Deists: Early America's Rational Infidels*, New York 2011, s. 7.

Tyto přírodní zákony zároveň zabránily Bohu, aby se dále podílel na řízení světa a každodenních aktivit jako jeho aktivní složka. Deisté zároveň věřili, že Bůh obdaroval člověka rozumem, což se odráželo v jejich způsobu chápání světa. Většina deistů totiž odmítala náboženství založené na Božím zjevení, neboť to bylo v přímém rozporu s jejich myšlenkovým postojem, že rozumové poznání byla jediná logická metoda jak pocítit přítomnost Boha. Z tohoto důvodu většina deistů odmítala uznávat autoritu církve a Písmo svaté.⁴⁹ Stejně tak se převážná většina z nich stavěla negativně k proroctvím, zázrakům a mnozí i k představě posmrtného života, neboť to přesahovalo rámec jejich rozumového chápání.⁵⁰

Na americkém kontinentě je deismus spojen s nástupem tzv. Velkého Probuzení (The Great Awakening).⁵¹ Velké Probuzení definovalo víru jako individuální spirituální cestu a církev již nebyla nadále vzývána jako jediná autorita pro výklad a učení o víře. Jakákoli osoba mohla vzít do ruky Bibli a číst o slově Božím. To bylo obzvláště důležité pro vzestup přirozeného náboženství v Americe, neboť víra nebyla nadále omezena na církev. Lidé začali přirozeně hledat odpovědi na otázky ohledně víry a světa, který je obklopoval. Navíc gramotnost byla v Americe více rozšířena, než jak tomu bylo v Evropě. To vše vytvořilo ideální podmínky pro šíření osvícenských principů napříč Amerikou, ze kterých vznikl deismus.⁵²

V Americe se deismus stal velmi rychle populárním hnutím a prostřednictvím tisku se šířil napříč americkými vzdělanými kruhy. Své základny našel v amerických

---

⁴⁹ Nicméně ne všichni deisté zcela zavrhnuli Bibli. Ačkoli odmítali uvěřit tvrzení, že Bible byla založena na komunikaci mezi Bohem a člověkem, uznávali ji jako knihu, sdělující všeobecné morální pravdy.

⁵⁰ T. E. PILAND, *The Influence and Legacy*, s. 5 – 11.

⁵¹ Počátky Velkého Probuzení (od roku 1730) jsou spojeny se jménem kongregacionalistického duchovního Jonathanem Edwardsem. Edwards, který se potýkal s autoritou církve a obzvláště s vlivem kalvinismu, směřoval své posluchače k osobní a individuální formě uctívání Boha. Stavěl se negativně ke kalvinistickým principům predestinace, když kázal, že dobrou prací a pokáním ze svých hříchů můžeme sami dojít ke spáse. Na Edwardse velkolepě navázal anglický duchovní George Whitefield, který sice nezavrhl predestinaci a mravní zkaženost, nicméně uvedl více umírněnou verzi kalvinismu. Velké probuzení vedlo především k rozkolům v kalvínšějších církvích, neboť podkopalo autoritu etablovaných státních církví. Důsledkem bylo rozšíření baptistických, presbyteriánských, metodistických skupin a vznik nových náboženských sekt. G. B. TINDALL – D. E. SHI, *Dějiny*, s. 54 -56.; T. E. PILAND, *The Influence and Legacy*, s. 34 – 38.

⁵² T. E. PILAND, *The Influence and Legacy*, s. 34 – 38.

kolejích, kterými byl Yale, Harvard a kolej Williama a Mary⁵³, a z kterých vzešla řada pozdějších Otců zakladatelů a signatářů Deklarace, kteří byli silně ovlivněni tímto proudem. Kupříkladu John Adams studoval na Harvardu, Thomas Jefferson navštěvoval kolej Williama a Mary a James Monroe zde studoval o dvě dekády později.⁵⁴

Otcové zakladatelé tak byli vesměs všichni ovlivněni deismem. Nicméně nelze z určitostí říct, že všichni byli deisté. Deismus, ačkoli nese určité prvky, které ho definují, byl vždy individualistický, tudíž se na tuto problematiku musíme dívat z hlediska jejich osobní víry. Spousta historiků klasifikovalo zakladatele jako plně praktikující deisty, anebo že přinejmenším částečně praktikovali deistickou víru. Dodnes se spousta historiků pře, zdali Otcové zakladatelé byli deisté anebo křesťané.

Pravdou je, že v samotné Deklaraci nezávislosti v celém jejím obsahu najdeme termíny, jako „Bůh přírody“, „Stvořitel“, „Nejvyšší soudce“ a „Boží prozřetelnost“, které přímo odkazují deistickému pojetí vzdáleného Boha.⁵⁵

III.1.1. Paradox providencialismu a deismu

Jak již bylo řečeno, deismus vycházel z principů, které uznávali Boha, jako stvořitele světa a lidského života, nicméně popírali jeho další zásahy do dějin lidstva. Deisté tak odmítali jeho roli dohlížitele a řídicího činitele nad světem. Stejně tak se stavěli proti Bibli, jakožto biblickým proroctvím, božím zázrakům a zjevení Ježíše Krista.⁵⁶

---

⁵³ Deismus nicméně zpočátku nebyl tolerován. Jeho protagonisté museli publikovat v tisku své články anonymně, aby se vyhnuli trestu. Na amerických univerzitách následně došlo ke střetu mezi volnomyšlenkářskými postoji a církví. Většina univerzit totiž byla původně založena a kontrolována státními církvemi. Konflikt mezi kolejním kurikulem, které učilo zásadám liberální filozofie a mezi církví, která razila striktní křesťanské kurikulum, na sebe nenechal dlouho čekat. Nutno podotknout, že ačkoli se jednotlivé církve snažili různými způsoby uchovat si svůj vliv na amerických univerzitách, nakonec ho pomalu zcela ztratili. T. E. PILAND, *The Influence and Legacy*, s. 40 – 48.

⁵⁴ D. L. HOLMES, *The Faiths*, s. 50.

⁵⁵ Deklarace nezávislosti, Filadelfie, 4. Června 1776;

http://www.archives.gov/exhibits/charters/declaration_transcript.html (k 17.3. 2015).

⁵⁶ Heslo Deism, in Dictionary of The Ideas

<http://xtf.lib.virginia.edu/xtf/view?docId=DicHist/uvaBook/tei/DicHist1.xml;chunk.id=dv1-77;toc.depth=1;toc.id=dv1-77;brand=default> (k 14.3. 2015).

Jestliže deisté podle předchozí definice odmítali aktivní roli Boha, jak je možné, že například John Adams v dopise směřovaném jeho vzdálenému příbuznému Josiahovi Quincimu píše: „*I ta nejmenší skutečnost, ta nejméně důležitá událost, která je spojena s velkou Americkou Otázkou, se stává důležitou, v současné kritické situaci, když se Revoluce jeví býti dílem Prozřetelnosti, tak důležitou, jako jakákoli jiná, která se stala v průběhu dějin lidstva.*“⁵⁷

Benjamin Franklin, na Ústavním shromáždění z 28. Června, 1787 pravil: „*Na začátku našeho střetu s Velkou Británií, kdy jsme všichni pociťovali nebezpečí, denně jsme se v této místnosti modlili k Boží ochraně – naše modlitby, Pane, byly vyslyšeny a byly laskavě zodpovězeny. Všichni z nás, kteří jsme byli zapojeni do tohoto boje, museli zpozorovat četné příklady Prozřetelnosti, která nás hlídala v náš prospěch.*“⁵⁸

A dále: „*Žil jsem, Pane, po mnoho let a čím déle žiji, tím více přesvědčivých důkazů vidím na této skutečnosti – Bůh řídí záležitosti lidí. A jestliže vrabec nemůže spadnout na zem bez Jeho (Boha) povšimnutí, je možné, aby vznikla říše bez Jeho pomoci?*“⁵⁹

V případě Johna Adamse nalezneme vysvětlení v jeho pojetí deismu. John Adams náležel k takzvanému Křesťanskému Deismu či Křesťanskému Unitářství, tedy směru, který stál někde mezi křesťanstvím a deismem. David L. Holmes o Adamsovi

---

⁵⁷“*The minutest fact, the most trivial, event, that is connected with the great American Cause, becomes important, in the present critical situation of affairs, when a Revolution seems to be in the designs of Providence, as important, as any that ever happened in the affairs of mankind.*”, John ADAMS (ed. Gordon S. WOOD), *Revolutionary writings 1775 – 1783*, s. 15, („The great american cause“, to Josiah Quincy, 29. Června 1775).

⁵⁸ „*In the beginning of the Contest with G. Britain, when we were sensible of danger we had daily prayer in this room for the divine protection.-Our prayers, Sir, were heard, & they were graciously answered. All of us who were engaged in the struggle must have observed frequent instances of a superintending Providence in our favor.*“, James MADISON (ed. Adrienne KOCH), *Notes Of The Debates in the Federal Convention of 1787*, London 1987, s. 209-210.

⁵⁹ „*I have lived, Sir, a long time, and the longer I live, the more convincing proofs I see of this truth – that God Governs in the affairs of men. And if a sparrow cannot fall to the ground without his notice, is it probable that an empire can rise without his aid?*“, TAMTÉŽ.

píše, že „*John Adams věřil v biblické zázraky, v osobního Boha a v Ježíše, jako Spasitele lidstva.*“⁶⁰

Nicméně Benjamin Franklin je považován za předního stoupence deismu, tudíž jeho výroky, vztahující se k Boží intervenci, jsou přinejmenším překvapivé. V tomto případě je nutné uvažovat v kontextu doby, kdy v Americe obzvláště, dosáhl vrcholu historický providencialismus⁶¹, jenž měl především vyloučit evropský vliv na americké záležitosti. V této době je americká historie dobovými autory záměrně vylíčena jako výjimečná od zbytku světa a dává tak vzniknout ideje amerického excecionalismu. Samotný Benjamin Franklin se k Revoluci vyjádřil slovy: „*Naše Revoluce je důležitou událostí, ze které bude těžit celé lidstvo*“.⁶²

Je tedy velmi pravděpodobné, že Benjamin Franklin v souvislosti s revolučním providencialismem užil svá slova rétoricky záměrně, aniž by jim přikládal větší význam, tak jako to činil například Thomas Paine ve *Zdravém Rozumu*.⁶³

III.2. Revoluční providencialismus

Nejvýznamnějším znakem revolučního providencialismu byl důraz jeho zastánců na to, že Bůh bude nakloněn kolonistům ve sporu s Británií a americkému vojsku obzvláště. V květnu 1776, John Witherspoon sliboval, že Bůh podpoří vojenské oddíly Patriotů dokonce i proti mnohonásobné přesile, čímž měl na mysli poměrně přesný odhad britských jednotek, které se shromažďovali na Staten Island a připravovali se na invazi do New Yorku. Podobné ujištění bylo všeobecně šířeno, když Washington v letech 1775 a 1776 dělal nábor nových branců a snažil se udržet svou armádu. Providenční interpretace byla rovněž důležitá v porozumění vojenských porážek a obnovení nízké bojové morálky vojáků. Od Washingtonovo neslavného ústupu přes New Jersey na konci roku 1776 až do britských vítězství na jižním válečném jevišti

---

⁶⁰ D. L. HOLMES, *The Faiths*, s. 74.

⁶¹ V době Americké války o nezávislost označovaný též jako Revoluční.

⁶² „*Our Revolution is an important event for the advantage of mankind in general*“, H. W. BRANDS, *The First American: The Life and Times of Benjamin Franklin*, New York 2002, s. 622.

⁶³ Thomas Paine ve *Zdravém Rozumu* skutečně určité pasáže vztahující se k providencialismu užil. V pozdějších dílech však už takové pasáže najdeme stěží. Podle Alfreda O. Aldridge se Painova ideologie dotkla představy amerického excecionalismu. V jeho případě měla doktrína o Boží prozřetelnosti v Painovo díle teologický základ, nicméně byla uzpůsobena jeho politickým požadavkům. Alfred Owen ALDRIDGE, *Thomas Paine's ideology*, Delaware 1984, s. 66-67.

mezi lety 1778 až 1780, se patriotičtí propagandisté snažili popřít očividný úsudek, že Bůh opustil Ameriku a připomínali obecnstvu jeho stálou náklonost od založení Nové Anglie.⁶⁴

Historický providencialismus od roku 1650 směřoval americkou historii vstříc výjimečné budoucnosti. Jeho zastánci v sedmdesátých a osmdesátých letech 18. století nabízeli tuto velkolepou ideu výjimečné budoucnosti jako jakousi protiváhu k americkým soudobým nezdarům. Když se britská armáda zmocnila na podzim roku 1776 New Yorku a o rok později donutila Kongres opustit Filadelfii, Patrioti se snažili podpořit morálku zveličováním božsky odvozené a spřízněné budoucnosti. Massachusettský ministr Samuel West ve svých kázáních poznamenal, že Bůh záměrně učinil Ameriku „*útočištěm pro svobodu a pravé vyznání*“ a tak „*Boží prozřetelnost položila základy pro to, abychom se stali národem zplozeným jedním rázem*“⁶⁵ Praviděpodobně nejpropracovanější formulaci takto velkolepé budoucnosti nabídl již zmiňovaný David Ramsay. Ve svém projevu, ze dne 4. července, k příležitosti oslav Dne nezávislosti, Ramsay řekl davu, který se shromáždil v Charlestonu, v Jižní Karolíně, že Spojené státy by měli rychle nabýt kontinentálních rozměrů, měli by rychle přitáhnout tisíce a miliony početných rolníků z Evropy a měli by produkovat velkolepá města napříč americkým kontinentem. Později ve svém díle Ramsay pobízel své krajany, aby přivítali miliony imigrantů, kteří prchali pryč od tyranie a osvojovali si „*naší excelentní formu vlády*“.⁶⁶ Kontinent doslova poskytoval „*podklad pro impérium*“ vedle kterého „*založení Makedonského, Římského a Britského impéria upadne v zapomnění*“.⁶⁷ Jestliže Puritáni vykreslovali válku jako boží bič na hříšné lidi, Ramsay presentoval válku jako dílo Boží prozřetelnosti, ve které byl Bůh od začátku nakloněn americkým zájmům. Samotný Ramsey byl přesvědčen, že Amerika by se měla stát prostředkem pro šíření svobody napříč celým světem.⁶⁸

---

⁶⁴ N. GUYATT, *Providence*, s. 98.

⁶⁵ V originále: „*asylum of liberty and true religion*“ a „*Divine Providence had laid a foundation for our becoming a nation at once*“ V této pasáži Samuel West zjevně odkazoval na biblické proroctví o zrození národa v jednom dni. (Izajáš 66:8).

⁶⁶ „*our excellent forms of government*“; D. RAMSAY, *The History*, s. 13.

⁶⁷ TÝŽ, *An Oration on the Advantages of American Independence*, Charleston, s. 14 – 18.

⁶⁸ N. GUYATT, *Providence*, s. 102.

Podobné uvažování lze dohledat v dobových amerických časopisech. Časopis *North Carolina Gazzete* zastával názor, že Británie po roce 1763 „promrhala svou příležitost rozšířit Britskou ústavu ve vsí své dokonalosti napříč velkou částí světa“ a tak Bůh následně tuto roli přenechal Americe.⁶⁹ V roce 1777 časopis *Continental Journal* přišel s neobvyklou prorockou vizí, ve které se měl v Americe zjevit anděl ještě před událostmi Americké revoluce s poselstvím o americkém poslání a vyhlídkách do budoucna. V této vizi anděl sestoupil z nebes, aby s přímluvou prvních zakladatelů Nové Anglie sdělil Patriotům, že Bůh posvětil britskou administrativu k opresivním krokům vůči kolonistům, aby usnadnil jejich (kolonistů) rozhodování ohledně nezávislosti a také, že bylo Božím záměrem, aby Britové utlačovali Puritány před rokem 1620, díky čemuž se utvořila cesta, jak osídlit a zalidnit americký kontinent. Jinými slovy *Journal* tvrdil, že Bůh odjakživa předvídal Spojené Státy jako „útočiště pro všechny utlačované tohoto světa jejich tyrany“ a využil tak britský útlak pro budoucí vznik nezávislé Ameriky.⁷⁰ Ještě předtím další z amerických časopisů, *New England Chronicle*, sliboval, že „jestliže se budeme chovat tak, jak nám Prozřetelnost momentálně co možná nejochvějněji naznačuje, jak bychom se měli chovat, dostane se nám cti, stát se 'spolu-tvořiteli společně s Bohem' a Amerika se brzy stane 'modlou všech zemí'“⁷¹

III.2.1. Odkaz providencialismu

Americký revoluční providencialismus poskytl Patriotům potřebnou oporu v nejistých letech války. Nejenže jeho protagonisté přišli s tvrzením, že Bůh naaranžoval jejich minulost, ale především Američanům předurčil zářivou budoucnost, ve které měli zastínit i samotnou Británii. Je s podivem, jakým způsobem dokázala rétorika revolučního providencialismu částečně zformovat kolem sebe zdánlivě neslučitelnou koalici. Tato koalice byla široká, ale nestálá, neboť zahrnovala dva náboženské protipóly, které se sjednotily pod jednotnou vizí národního cíle, kterým byla

---

⁶⁹ V originále „...diffuse the British constitution in its perfection throughout a great part of the world“, *North Carolina Gazzete*, 1. 5. 1778, s. 2.

⁷⁰ *Continental Journal*, 17. 4. 1777, s. 2.

⁷¹ “if we act as Providence now most evidently points out we should act, we shall have the honour of being ‘fellow-workers with God’ and America will soon become ‘the glory of all lands’”, *New England Gazzete*, 6. 6 1776, s. 1.

nezávislost. Na jedné straně to byli přívrženci náboženského dissentu⁷², Brity označovaní jako „nadšenci“ (enthusiasts), kteří byli nejvíce náchylní k představě, že Bůh hraje aktivní roli ve světě a na straně druhé především přívrženci deismu, kteří podle Britů a většiny amerických věřících neměli žádné náboženské cítění.⁷³

Geroge B. Tindall to vystihl slovy, že „protiklad mezi probuzením a osvícenstvím, mezi zásadami zbožnosti a rozumu však v některých ohledech vedl různými cestami k témuž cíli. Oba směry zdůrazňovaly sílu a právo individuální volby a lidového odporu vůči zavedené autoritě a oba vzbudily mileniální naděje, že Amerika se stane zaslíbenou zemí, v níž mohou lidé dosáhnout dokonalosti ve víře či rozumu, popřípadě v obém“ a dále pokračuje slovy, že „mnoho z těchto rebelů, byť zbožných, se mělo stát revolucionáři“⁷⁴

Revoluční providencialismus byl úspěšný z velké části především proto, že se tolik rozličných skupin a jedinců dokázalo shodnout na okamžitém cíli Revoluce a tím byla nezávislost. Nicméně Američané se neshodovali v jednotné šabloně jejich minulosti a budoucnosti, namísto toho aplikovali historický providencialismus ke sdílení jednotného cíle v průběhu konfliktu s Británií. V mnoha ohledech už však byl providenční konsenzus nejednotný, a to například v otázce otroctví, což se naplno začalo projevovat až po skončení války za nezávislost.⁷⁵

III.2.2. Providencialismus vs. sekuralismus

Revoluční providencialismus byl doménou především amerických autorů. Bude zajímavé zjistit, zdali se objeví alespoň určité prvky providencialismu i v díle nestranného evropského autora Friedricha Gentze, nebo zda Gentz pouze ospravedlnil Americkou revoluci na základě skutečných dějinných událostí a principech, na kterých tato Revoluce stála. Už dříve řada evropských osvícenských autorů zastávala stanovisko, že historie lidských aktivit by měla být plně sekuralizována. Providencialismus byl stále méně uplatňován jako vysvětlení pro hlavní vývoj událostí,

---

⁷² Přívrženci hnutí Baptistů, Metodistů, Quakerů, Unitářů a dalších, které se začali šířit za tzv. Velkého probuzení.

⁷³ N. GUYATT, *Providence*, s. 106.

⁷⁴ George B. TINDALL – David E. SHI, *Dějiny Spojených Států Amerických*, Praha 2007, s. 57.

⁷⁵ N. GUYATT, *Providence*, s. 106.

ačkoli byl nadále akceptován jako pozadí pro v podstatě všechny historické učebnice, používané na školách.⁷⁶

Jestliže je zde silný předpoklad, že Gentzovo dílo žádné odkazy směrem k providenčnímu myšlení obsahovat nebude, vzhledem k jeho původu a politickému přesvědčení, v díle Johna Quincyho Adamse, který byl mimo jiné přímo konfrontován s textem Friedricha Gentze, bychom vzhledem k jeho původu a náboženskému přesvědčení takové prvky nalézt měli.

Nejprve je ale potřeba říci něco k osobnímu životu Johna Quincyho Adamse, čímž se bude zabývat následující kapitola.

IV. John Quincy Adams a jeho život

IV.1. Dětství

John Quincy Adams se narodil 11. července roku 1767 v Braintree⁷⁷ v Massachusetts. Jeho otcem byl právník, diplomat a druhý americký prezident John Adams, který zastával úřad v letech 1797 až 1801.⁷⁸ Matkou mu byla Abigail Smithová, bojovnice za práva žen a Afroameričanů a zrušení nevolnictví. S manželkou Lousiou Johnsonovou měl 4 syny a dvě dcery.⁷⁹ Zemřel 23. února, 1848, ve Washingtonu D.C.

John Quincy Adams se narodil sice osm let před Válkou o nezávislost, nicméně spory mezi Velkou Británií a jejími americkými koloniemi zde už existovali od konce Sedmileté války, která sice znamenala odstranění hrozby ze strany Francie na americkém kontinentě, nicméně zanechala Velkou Británii v rozsáhlých dlužích. Důsledkem tak bylo zavádění nových zdanění jako pro třináct amerických kolonií.⁸⁰

V roce 1767, dvanáct dní před Johnnyho narozením, britský parlament schválil nový zákon, známý jako Townshendovy zákony (Townshend Acts), který měl danit čaj,

---

⁷⁶ Edd. José RABASA, Masayuki SATO, Edoardo TORTAROLO a Daniel WOOLF, *The oxford History of Historical Writing, III., 1400-1800*, Oxford 2002, s. 18.

⁷⁷ V roce 1792 přejmenováno na počest rodiny na Quincy.

⁷⁸ John Adams byl aktivním účastníkem a důležitou postavou revoluce v Americe.

⁷⁹ Charles Francis Adams, Thomas Hollis Adams, George Washington Adams, Carolina Adams, John Quincy Adams II a Louisa Catherine Adams.

⁸⁰ 1765 – Stamp act; 1766 – Declaratory Act; 1767 – Townshend acts.

olovo, sklo, barvy a papíry dovážené z Británie. V Bostonu vypukli násilnosti proti inspektorům, kteří si vynucovali dodržování nového zákona. Situaci musela zklidnit až britská vojska, která dorazila roku 1768. Ve stejné době se do Bostonu přemístil i John Adams s rodinou. V průběhu několika příštích let rodina střídavě přesouvala bydliště z Bostonu do Braintree a naopak. Po Bostonském čajovém dýchánku v roce 1773, když se život v Bostonu stal nebezpečným, se John Adams rozhodl rodinu přesunout zpátky do Braintree. Sám pak odjel na konci léta roku 1774 do Filadelfie, aby se zúčastnil prvního kontinentálního kongresu. John Adams se zúčastnil také druhého kontinentálního kongresu ve Filadelfii, kde byl za souhlasu zástupců zvolen do čela Kontinentální armády George Washington. Abigail předčítala Johnovo dopisy z druhého kontinentálního kongresu dětem. Celá rodina věděla, že John hrál důležitou roli v historii země a Johnnyho rodiče předpokládali, že on sám jednou bude stejně významný. Johnny měl rád knihy a četl mnohem více, než děti v jeho věku. V roce 1777 John Adams napsal Johnnymu, že by měl studovat Řeckou historii, především Thúkydida, což ho mělo připravit na budoucí kariéru v politice.⁸¹

Samotný John Quincy Adams se v sedmi letech stal očitým svědkem první významnější bitvy Americké války o nezávislost, když společně se svou matkou pozoroval bitvu u Bunker Hill.⁸²

V roce 1778 John Adams pluje za diplomatickou misí do Francie, kam bere svého syna, kterého přihlásí do francouzské školy, kde se John Quincy Adams rychle učí francouzsky. Při druhé cestě do Francie se svým otcem začíná Johnny psát svůj

---

⁸¹ John Quincy Adams je považován pravděpodobně za nejvíce sečtělého a vzdělaného presidenta v amerických dějinách. Byl bezpochyby největším znalcem klasické politické filozofie. Jeho náboženské vyznání nicméně také hrálo zásadní roli ve vývoji a formování jeho politických idejí. V době jeho působení v nejvyšší politice, kdy se mu nedostává času na studium klasických autorů, se ve svém deníku přiznává k přání opustit politiku, aby se mohl věnovat své touze. „*Nemůžu si dopřát luxusu věnovat dvě hodiny denně těmto autorům; ale žít bez toho, aniž bych měl Cicera či Tacita v ruce, mi připadá, jako bych postrádal jednu ze svých končetin.*“ V originále: „*I cannot indulge myself the luxury of giving myself two hours of a day to these writers; but to live without having a Cicero and a Tacitus at hand seems to me as if it was a privation of one of my limbs.*“ John Quincy ADAMS (ed. Charles Francis ADAMS), *Memoirs of John Quincy Adams, Comprising Portions of His Diary from 1795 to 1848.*, sv. 9, s. 361.

⁸² Beverly GHERMAN, *First son and president: A story about John Quincy Adams*, Minneapolis 2006, s. 7.

deník.⁸³ V Paříži zůstane půl roku, poté se přesouvá do Nizozemí, kde ho otec přihlásí do latinské školy v Amsterdamu. Zde se Johnnymu příliš nedaří, protože neovládá jazyk, tak ho otec přesune na Universitu v Leydenu, kde je Johnny mnohem šťastnější.
84

IV.2. První diplomatické zkušenosti

V roce 1781 přichází pro Johna Quinciho Adamse první diplomatická zkušenost, když dělá překladatele do francouzštiny Francisovi Dana, který je vyslán do Petrohradu na dvůr Kateřiny Veliké, aby přesvědčil císařovnu v uznání Spojených Států jako nezávislé země. Ta s ním odmítá ale jednat, a tak zde není moc co na práci pro mladého Johnyho. V roce 1783 Johnny pomáhá otcovi připravit podklady pro Pařížskou mírovou smlouvu, kterou oficiálně v září 1783 končí Americká válka o nezávislost. Po následující dva roky Johnny tráví čas v Paříži studiem, návštěvou divadla a posezeními s přáteli, jako byl například Thomas Jefferson.⁸⁵

IV.3. Studia

Po té, co John Quincy Adams dokončí studia na Harvardu v roce 1787, se přesouvá do Newburyportu, města nedaleko Bostonu, aby zde studoval práva. Ačkoli je zde nešťastný a trpí depresemi v obavě o svou budoucnost, podaří se mu roku 1790 studia dokončit a přesouvá se do Bostonu, aby zde provozoval právnickou praxi. Zpočátku není příliš spokojený, ani se mu nedaří, pak se mu ale do ruky dostane dílo Thomase Paina *Práva člověka*, které ho hluboce ovlivní a vtáhne do politického dění. Autor v *Právech člověka* obhajuje principy Francouzské revoluce, jejíž příkladu by měli následovat ve Velké Británii a svrhnout svého krále. S tímto názorem se John Quincy Adams nedokázal ztotožnit, jak se ukáže v následující kapitole, která se bude

---

⁸³ Pokračoval v tom do konce svého života. Po jeho smrti jeho syn Charles Francis Adams editoval a publikoval 12 svazkové dílo, které obsahuje J. Quincyho Adamse nejvýznamnější vzpomínky.

⁸⁴ Martha S. HEWSON, *Great American Presidents: John Quincy Adams*, Philadelphia 2004, s. 17 – 19.

⁸⁵ John Adams o Jeffersonovi později prohlásil, že byl jakýmsi druhým otcem jeho synovi. Zajímavostí je, že samotný John Adams a Thomas Jefferson se přes své přátelství později začali názorově rozcházet v mnoha otázkách. Nakonec je rozdělily jejich politické ambice, které je postavily proti sobě. Adams reprezentoval Federalisty, kteří usilovali o silnou ústřední vládu s bližšími vazbami na Velkou Británii. Naproti tomu Jefferson vedl Demokraticko-Republikánskou stranu, která usilovala o větší kontrolu než federální vláda a prosazovala Francii, jako hlavního partnera, M. S. HEWSON, *Great American Presidents*, s. 19 – 21.

zabývat dílem Fridricha Gentze, *Původ a principy Americké revoluce ve srovnání s původem a principy Francouzské revoluce*, jehož právě John Quincy Adams přeložil z originálu a s jehož názory se plně ztotožnil. Johnu Quincymu Adamsovi se především nelíbila představa nekompetentního rozzlobeného davu lidí, kteří rozhodují o osudu celé země, což presentoval v sérii dopisů nazvaných *Publicola*, které byly publikovány v Bostonském tisku v létě roku 1791, čímž si získal pozornost. Brzy poté se začal angažovat v místní politice. Mezi lety 1793 a 1794 vydal několik esejí, ve kterých podporoval prezidenta Washingtona v neutrálním postoji vůči britsko-francouzským válkám v období francouzských revolučních válek. John Quincy Adams si ponechal nadšení pro psaní po zbytek svého života.⁸⁶

IV.4. Další diplomatické zkušenosti

IV.4.1. Nizozemí

V roce 1794 mu byl presidentem Washingtonem svěřen post vyslance pro Nizozemí. Jeho rodina byla nadšená, samotný John Quincy Adams už si tak jistý nebyl a obával se, že není vhodným kandidátem pro tuto pozici a že mu byla svěřena pouze díky vlivu jeho otce. Později se mu však v nové pozici zalíbilo, neboť byl vtažen do politického dění, ale zároveň měl dostatek času na jeho vlastní čtení a psaní. Následující rok byl poslán do Londýna, aby dohlédl na konečnou výměnu dokumentů pro takzvanou Jayovu smlouvu, která se měla vypořádat s porušováním Pařížské mírové smlouvy a regulovat obchod mezi Velkou Británií a Spojenými státy. Než však stačil dorazit, byla smlouva vyřízena. Svůj čas v Londýně však využil k dvoření se k Louise Catherine Johnosonové, kterou v roce 1797 pojal za ženu. Téhož roku je John Adams zvolen druhým americkým presidentem a jmenuje svého syna novým vyslancem pro Prusko.⁸⁷

IV.4.2. Prusko

K pobytu Johna Quincyho Adamse v Prusku je potřeba zmínit především fakt, že John Quincy se vrhl do studia německého jazyka, čehož posléze využil k překladu některých knih do angličtiny. V tuto dobu dokonce chvíli přemýšlel o kariéře

---

⁸⁶ TAMTÉŽ, s. 20 – 29.

⁸⁷ TAMTÉŽ, s. 29 – 30.

překladaatele. Při svém pobytu v Prusku se také stihl seznámit s Friedrichem Gentzem, jehož dílo posléze překládal.

IV.5. Senátor

Když byl John Adams v roce 1800 poražen v presidentských volbách svým rivalem Thomasem Jeffersonem, jedním z jeho posledních kroků bylo odvolání jeho syna z úřadu vyslance pro Prusko. Zřejmě tak nechtěl dopřát Jefferseni potěšení z toho, že by to udělal on sám. Nicméně John Quincy Adams se tak vrací po sedmi letech do Spojených Států, do Massachusetts, kde kandiduje do místního Senátu. V roce 1802 je zvolen. O rok později se stává Senátorem pro Spojené Státy za Federalisty, dokud není roku 1808 nucen rezignovat.⁸⁸

IV.6. Pobyt v Rusku

V roce 1809 je John Quincy Adams jmenován prezidentem Madisonem vyslancem pro Rusko. Brzy se stane důvěrníkem Carovi Alexandrovi I., kterému má podávat hlášení o situaci v Evropě. Při svém pobytu v Rusku začíná být Quincy Adams více nábožensky zaměřený. Bibli čte téměř každý den. To se patrně promítne do jeho ideologického myšlení, když svému otci píše. „*Celý kontinent Severní Ameriky se jeví býti předurčen Boží prozřetelností k tomu, aby byl osídlen jedním národem, mluvícím jedním jazykem, hlásícím se k jedinému hlavnímu systému náboženských a politických principů a navyklý jedinému hlavnímu smyslu pro sociální potřeby a zvyky. Pro všeobecné štěstí všech, pro jejich klid a prosperitu, věřím, že je nezbytné, aby tito byli sdruženi v jedné federální Unii.*“⁸⁹

---

⁸⁸ Jeho vztah se stranou byl poměrně komplikovaný. John Quincy, který byl pro koupi Louisiany, měl odlišný postoj od Novo Anglických Federalistů, kteří byli proti. Dále straně vadily Quincyho posezení se stranickými rivaly, jako byl Thomas Jefferson. Quincymu se na druhou stranu nelíbil smířlivý postoj strany vůči Velké Británii v otázce Chesapeakeského incidentu. Dále Quincy pobouřil stranu, když volil pro Jeffersenovo Embargační zákon z roku 1807. Když se pak Quincy Adams zúčastnil předvolební porady Demokraticko-Republikánské strany ohledně volby nového kandidáta pro post presidenta, byly jeho dny v Senátu sečteny. TAMTÉŽ, s. 31 – 39.

⁸⁹ John Quincy Adams, v dopise Johnu Adamsovi, 31. Října 1811. Podobný názor už sdílel dříve Ramsay. TAMTÉŽ, s. 40 – 42.

IV.7. Ministr zahraničních věcí

V roce 1817 jmenuje nový prezident Monroe Johna Quincyho Adamse ministrem zahraničních věcí (Secretary of State), k čemuž mu pomohl určitě prestižní post vyslance pro Velkou Británii, který zastával krátce před tím. Jako ministr zahraničních věcí se John Adams se zasloužil především o velký expanzivní růst Spojených Států. Už dříve předpověděl, že Spojené Státy se potáhnou od Atlantského oceánu k Pacifiku. Úmluva z roku 1818 mezi Spojenými Státy a Kanadou (Convention of 1818) a Adamsovo-Onisovo smlouva z roku 1819 (Adams – Onis Treaty 1819) o prodeji Floridy Spojeným Státům, patří mezi významné úspěchy diplomatického umění Johna Adamse. Adams nese hlavní zásluhu na vzniku prohlášení, které později vešlo ve známost, jako Monreovo doktrína. Zde se promítly Adamsovo ideologické představy o Spojených Státech, jakožto o světové velmoci.⁹⁰

IV.8. Prezident

V roce 1825 je John Quincy Adams inaugurován jako v pořadí šestý prezident Spojených států amerických. Jeho prezidentské období už ale není příliš úspěšné. Adams měl řadu politických odpůrců a byl mimo jiné svým rivalem Jacksonem nařknut z korupce. Bylo zvykem nových presidentů, že dosazovali do nových úřadů své lidi, kteří k nim byli loajální. Ne tolik však pro Adamse, který ponechával stávající pozice i osobám, které byly proti němu politicky vyhraněné. Adams však přihlížel spíše ke schopnostem, nežli ke stupni loajality vůči jeho osobě. Jeho manželka Louisa také nebyla vnímána příliš pozitivně v roli první dámy, vzhledem k jejímu britskému původu. Prakticky celé jeho funkční období je doprovázeno rozpory Johna Q. Adamse s Kongresem.⁹¹

---

⁹⁰ Tzv. Monreovo doktrína bylo prohlášení sepsané prezidentem Monroem na popud Johna Quincyho Adamse. Bylo součástí Monroeovi sedmé výroční zprávy určené Kongresu, kam se dostalo 2. Prosince 1823. Monreovo doktrína v jednoduchosti vymezuje sféry vlivu pro Spojené státy a pro Evropany v oblasti Amerického kontinentu. Píše se v ní, že Spojené státy nebudou zasahovat do záležitostí v Evropě a v opačném případě nebudou Evropské mocnosti zasahovat do záležitostí, týkající se Severní a Jižní Ameriky.

⁹¹ TAMTÉŽ, s. 55 – 65.

IV.9. Konec života

Následující volební období John Quincy Adams prohrál. Porazil ho jeho velký rival Jackson. John Quincy Adams však neopustil Washington, poté co musel opustit Bílý Dům, a namísto toho si zde pronajal dům. Střídavě pak žil ve Washingtonu a Quincy, než byl roku 1830 zvolen do Kongresu. V Kongresu velmi aktivně bojoval především proti otrokářství. Často vedl dlouhé výmluvné proslovy na toto téma, díky čemuž si zajistil od svých obdivovatelů přívlastek „*Starý výmluvný muž*“ (Old Man Eloquent).⁹² Nejvíce energie věnoval zrušení takzvaného Roubíkového předpisu (Gag rule) v Kongresu, který záměrně ignoroval a odkládal stranou jakékoli petice, týkající se zrušení otrokářství. Adams v tomto viděl porušení ústavních svobod. Pravdou je, že svým postojem vůči otrokářství získal Adams na popularitě, než kdykoli předtím. Zemřel v úřadě ve věku 80. let poté, co ho ranila mrtvice.⁹³

V. Oration

Americká revoluce byla většinou dobových historiků vykreslována jako souboj morality a liberálních hodnot Nového světa, proti chamtivosti, zkaženosti a tyranii Starého světa. Podle Mercy Otis Warrenové „*Revoluce měla původ v Britské chamtivosti, na kterou kolonisté odpověděli s morálním pobouřením a politickým a vojenským odporem*“.⁹⁴ V souladu s tímto ideologickým postojem řada autorů viděla vývoj amerických dějin jako projev božské moudrosti, kdy se vše v amerických dějinách odehrálo podle scénáře psaného božskou prozřetelností a americký národ byl přímo předurčen k tomu, aby se stal vzorem pro ostatní svět.⁹⁵ Jejich díla byla často protkána nacionalistickým cítěním a glorifikací amerického politického systému.

---

⁹² Jeho odpůrci na Jihu ho pak hanlivě nazývali „šilencem z Massachusetts“ (the Madman from Massachusetts).

⁹³ TAMTÉŽ, s. 68 – 79.

⁹⁴ L. H. COHEN, *Explaining the revolution*, The William and Mary Quarterly 37, 1980, s. 205.

⁹⁵ G. BANCROFT, *History*, sv. V., s 69 – 70.

Nejinak tomu bylo i u Johna Quincyho Adamse, který se s odstupem času ve všech svých slavnostních projevech k příležitosti oslav Dne americké nezávislosti vyjádřil, byť okrajově, k Americké revoluci.⁹⁶

V.1. Formální podoba a obsah

Formální podoba jeho díla představuje ve všech případech ucelený text, bez jakéhokoli členění do kapitol a podkapitol. Tento krok je poměrně logický, neboť jeho *Oration* (*proslovy*) byly sepsány v různé době především k předčítání k určitému posluchačstvu. Jeho text je poměrně složitý a za použití velkého množství metafor, převzatých jak z antické filozofie a historiografie, a stejně tak ze Starého a Nového zákona, autor předkládá čtenářům⁹⁷ jeho vlastní úvahu o morálních aspektech nového národa. Část textu v každém z jeho *Oration* autor věnuje britské utlačovatelské politice, aby se posléze zamyslel nad smyslem, odkud pramení lidská svoboda a plynule přešel v glorifikaci Deklarace nezávislosti, popřípadě k Článcům konfederace a následně k celému republikánskému zřízení Spojených Států. Velký prostor, a to především v jeho přednesu z roku 1837, věnoval také otázce otroctví, které bylo neslučitelné s jeho ideologickými postoji. Cílem těchto proslovů nebylo vystihnout smysl Americké revoluce, o níž se koneckonců zmiňuje pouze sporadicky, ale spíše apelovat na novou generaci, aby si vážila hodnot svých Otců Zakladatelů a využila je zodpovědně pro svou budoucnost.

V.2. Práva

John Quincy Adams, znalý antické filozofie, stejně tak jako široce rozšířených prací Johna Locka, E. Burka či Williama Blackstonea, silně věřil v „přirozené právo“. V jeho pojetí byl britský národ řízen „rasou“ králů, jejichž svrchovaný titul byl původně založen na podrobení si ostatních a očarovaný pro jejich následníky po věky.

---

⁹⁶ John Quincy Adams je znám spíše pro své abolicionistické postoje a úvahy o „přirozeném právu“. V roce 1841 obhajoval úspěšně černé otroky v tzv. „Případu Amistad“ čímž si získal velké renomé. Ve všech slavnostních projevech z let 1821 a 1831, 1837 a 1839 se však vrací k událostem americké války za nezávislost a obhajuje kroky, které vedly k sepsání Deklarace nezávislosti, přičemž apeluje na přisedící a ostatní spoluobčany, aby nezapomínali na zodpovědnosti, které jim byly svěřeny Bohem a Otcí zakladateli.

⁹⁷ Či jeho posluchačům. Myšleno v době, kdy John Quincy Adams své proslovy předčítal posluchačstvu.

„Pod tímto nabubřelým systémem despotismu a pověr, který se ve jménu Ježíše šířil napříč křesťanským světem, bujel konflikt mezi utlačovatelskou silou a touhou po získání práv“.⁹⁸

Adams je přesvědčen, že v teoriích koruny a mitry, člověk neměl žádné práva.⁹⁹ „Ani tělo, ani duše jednotlivce, nebyla jeho vlastní“, tvrdí Adams.¹⁰⁰

Částečně se to podle Adamse změnilo, když si britský národ vynutil Velkou listinu práv a svobod (charter of Runnimead)¹⁰¹ a po občasných válkách v Anglii¹⁰², kdy si britský lid vynutil svá práva. „V dlouhých letech občanské války si lidé Británie vynutili od jejich utlačovatelů nikoliv potvrzení svých práv, ale pouze jejich udělení“¹⁰³, říká Adams. Nicméně s těmito výsadami podle Adamse přišlo uspokojení, které zastavilo pokrok v lidském zdokonalování se.

Církevní reformátoři pak podle Adamse položili základy jednoduchému a zcela zjevnému principu – člověk má právo využívat svůj vlastní rozum. Nicméně dvojí zápas proti *církevním a státním utlačovatelům*, jak o nich Adams hovoří, byl stále nad síly a schopnosti evropských reformátorů.

V období renesance, když lidská mysl byla zbavena církevních „okovů“, se podle Adamse lidé začali zajímat o založení občanské vlády (Civil government).¹⁰⁴ Nicméně nedokázali dohlédnout dále v původu svých svobod, než k historickému

---

⁹⁸ „...under that portentous system of despotism and superstition which, in the name of the meek and humble Jesus, had been spread over the christian worlde, the history of this nation exhibited a conflict almost continued, between the oppressions of power and the claims of right“ J.Q. ADAMS, An Adress, 1821, s. 5. Podobné uvažování nalezneme například i v díle T. Paina, či Johna Locka.

⁹⁹ Koruna a mitra zde symbolizuje královskou a církevní moc.

¹⁰⁰ „Neither the body nor the soul of the individual was his own“, TAMTÉŽ, s. 5.

¹⁰¹ Také známá jako Magna charta libertatum.

¹⁰² Anglická občanská válka (1642 – 1651).

¹⁰³ „Through long ages of civil war the people of Britain had extorted from their tyrants, not acknowledgments, but grants of right.“, TAMTÉŽ, s. 5.

¹⁰⁴ Zde má John Q. Adams na mysli stav, ve kterém je moc lidu nadřazena moci vlády a ve které je občanské právo sekularizováno od náboženství. Někdy také označováno jako občanská autorita (Civil authority). Jedním z prvních takových experimentů založení občanské vlády, bylo založení kolonie Rhode Island and Providence Plantations Rogerem Williamem v roce 1636.

milníku ovládnutí Anglie Normany,¹⁰⁵ a nárokovali si práva pouze jako dar od jejich králů, čímž se připravili o své přirozené práva a svobody.

V.3. Exil

O prvních osadnících, kteří hledali útočiště na americkém kontinentu, Adams říká, že byli ochotni opustit zem, která jim byla dražší než život, ale zároveň byli „*exulanty svobody a mravního přesvědčení*“, které jim byla dražší, než jejich země.

Na nový kontinent osadníci přišli se svými zakládajícími listinami (Charters) od svých králů, v jejichž souladu doufali v zachování věrnosti a ochrany. Nicméně Adams podotýká, že v jejich pojetí práva byly tyto listiny pouze jakýmsi vazivem mezi jejich zemí a králem a po příjezdu do Nového světa udržovali vztahy pouze sami mezi sebou, popřípadě s původními obyvateli země kam přišli, na což se žádná královská listina nevztahovala.

První osadníci kolonie Plymouth¹⁰⁶ pak, podle Adamse, na večer svého přistání zavázali sami sebe písemnou úmluvou¹⁰⁷ a okamžitě po příjezdu odkoupily od Indiánských domorodců „právo na osídlení půdy“ (Right of settlement upon soil).

Takto podle Adamse byla zformována sociální soudržnost na základních principech občanské společnosti, ve které zábor (conquest) a poddanství (servitude) neměli žádné místo. „*Brutální síla byla naprosto vyloučena; vše bylo dobrovolné; vše bylo založené na nepředpojatém souhlasu; vše bylo v souladu duše s duší*“ píše Adams.¹⁰⁸

Postupně pak byly zakládány další kolonie, a další listiny (charters) byly udělovány, dokud v průběhu jednoho a půl století 13 rozlišných britských provincií nezalidnilo východní pobřeží Severní Ameriky více než dvěma miliony svobodných

---

¹⁰⁵ John Q. Adams hovoří pouze o dobytí, či záboru (Conquest), nicméně má na mysli právě rok 1066, kdy Vilém Dobyvatel porazil Eduarda Vyznavače a posléze se chopil anglického trůnu.

¹⁰⁶ Podobně jako řada dobových autorů, i John Q. Adams byl zatížen lokálním patriotismem. Jakožto rodák z Nové Anglie Adams zmiňuje pouze osídlení kolonie Plymouth.

¹⁰⁷ Tzv. Mayflowerová smlouva z 21. listopadu 1620. V této smlouvě se původních 41 osadníků zavázalo před Bohem, že budou poslušni zákonům, vydaným jejich vůdci, které si sami zvolí. Smlouva přetrvala do 1691 a stala se jakýmsi pilířem demokracie a vzorem pro zakládání dalších puritánských osad.

¹⁰⁸ „*The slough of brutal force was entirely cast off; all was voluntary; all was unbiased consent; all was agreement of soul with soul.*“, J.Q. ADAMS, *An Address*, 1821, s. 10.

občanů, kteří skrze listiny nabyli práv britského poddaného a díky jejich pozici a vzdělání si vypěstovali více ucelený smysl pro původní doktrínu lidských práv, uvažuje ve svých proslovech Adams.

V.4. Prvotní příčina

Vztah mezi koloniemi a mateřskou zemí nikdy nebyl podle Adamse založen na vzájemné sympatii. Už od samého zrodu se mateřská země chovala ke kolonistům bez respektu, hrubě a nespravedlivě. Adams tvrdí, že jejich listiny byly porušovány a jejich obchod omezovaný, stejně tak jejich zisk byl bezohledně a zlomyslně obětovaný pro britské účely.

Adams byl přesvědčen, že britský parlament jednal naprosto v rozporu k základním principům, na nichž stála britská svoboda. Problém vidí v konfliktu mezi dvěma základními principy vlády, které vzešly z vady v britské ústavě: (1) princip, podle něž je svrchovaná moc v lidském uspořádání vlády ve své podstatě neomezená a (2) princip, podle kterého může být vlastnictví pravomocně daně pouze se souhlasem jeho vlastníka.

V Americe se pak tyto dva principy neslučitelně mezi sebou střetly, dovolával-li se britský parlament se souhlasem krále práva danit kolonie z pozice neomezené suverenity Parlamentu a na druhé straně se kolonisté dovolávali přirozeného práva vlastnictví z článků z Velké listiny práv a svobod.

Podle Adamse kolize v aplikování těchto dvou základních principů byla prvotní příčinou separace Severo-amerických kolonií od Britského impéria.

V.5. Morální element

Autor tvrdí, že v otázce nezávislosti Severní Ameriky zde byly dostatečné důvody v zákonech morální a fyzické podstaty. Předkládá nám svůj model, ve kterém primární úlohu hraje náklonnost (sympathies). Existuje několik druhů náklonnosti. Náklonnost mezi lidmi začíná ve vztahu domácího života. Je zakořeněna v přirozeném vztahu mezi mužem a ženou. Odtud se pak šíří skrz sociální a morální podobnost ve vztahu přátelství a sousedství, aby dospěla mezi komplikovanou strukturu vztahu mezi občanem a státem.

Tyto sympatie jsou nepostradatelné ve vztahu řízeném přírodou mezi jedincem a jeho zemí. Nicméně tyto sympatie nemůžou nikdy existovat mezi zemí a jedincem, který tuto zem nikdy nespáčil, což byl případ naprosté většiny kolonistů.

Adams podotýká, že již dlouho před Deklarací nezávislosti se naprostá většina amerických usedlíků a občanů Británie vzájemně odloučila. Jeden druhému se stali naprostými cizinci. Američané byli obyvatelům Británie známy pouze skrze obchodní transakce. Dokonce ani čelní představitelé nebyli příliš obeznámeni s americkými realitami, mohl-li kupříkladu tehdejší anglický premiér hovořit o „*ostrovu Virginia*“. Adams vzpomíná, že dokonce i Edmund Burke, „*muž nadpozemské mysli*“, se doznal k tomu, že Američané mu byli národ naprosto cizí, se kterým nebyl obeznámen, ačkoli měl pochopení pro jejich strasti.¹⁰⁹

Náklonnost, která byla natolik důležitá pro souznění v zemi, vyhasla mezi britským a americkým národem. Tento stav, který byl nepostradatelný pro spravedlivý vztah mezi panovníkem a poddaným, nikdy neexistoval a nemohl existovat mezi britskou vládou a americkým lidem. „*Spojení bylo nepřirozené; a bylo z morálního hlediska správné, stejně tak jako z kladného rozhodnutí Prozřetelnosti, že by mělo být přerušeno.*“ uzavírá Adams.¹¹⁰

V.6. Deklarace nezávislosti

Velkou část Adams věnuje samotné Deklaraci nezávislosti. Autor do svého textu zahrnul přímé citace ze samotné Deklarace a citace ze Starého i Nového zákona, které skvěle zapadají do struktury jeho díla. Deklarace byla v jeho očích výjimečným dokumentem spojeným s výjimečnou událostí. Především pak dala vzniknout prvním principům, na kterých bylo založeno demokratické zřízení země.¹¹¹

---

¹⁰⁹ TAMTÉŽ, s. 15.

¹¹⁰ „*The connexion was unnatural; and it was in moral order, no less than in the positive decrees of Providence, that it should be dissolved*“, TAMTÉŽ, s. 15.

¹¹¹ Otec Johna Quincyho Adamse, John Adams, byl členem, která měla na starosti sepsání Deklarace nezávislosti. Dalšími členy byl Benjamin Franklin, Thomas Jefferson, Roger Sherman a Robert R. Livingston.

„*Deklarace nezávislosti vyhlásila neodvolatelné usnesení pro politickou separaci, mezi Spojenými Státy a jejich lidem na jedné straně, a britským králem, vládou a národem na straně druhé. Vyhlásila první principy, na kterých je občanská vláda založena, a odvodila z nich ospravedlnění před nebem i zemí, v tomto projevu svrchovanosti.*“¹¹²

Adams v deklaraci viděl první významný dokument, díky kterému mohl národ založit jedinou legitimní občanskou vládu. „*Jedním tahem zničila neoprávněnost všech vlád, založených na principu záboru*“. Zároveň podle něj v praktické podobě sdělila světu *transcendentní pravdu o nezcizitelné svrchovanosti lidu*. Byl to lid – nikoliv Státy, kterému jedinému patřilo právo ustanovit, změnit nebo zrušit vládu, připomíná Adams základní myšlenku, která se objevila v Deklaraci.

V.6.1. Cíle

Deklarace nezávislosti podle Adamse sledovala dva cíle. Prvním bylo prohlásit lid všech třinácti kolonií Jedním Lidem¹¹³ a v jejich jménu a z jejich autority zrušit politické svazky, které je spojovali s lidem Velké Británie.

Druhý cíl pak ve jménu tohoto Jednoho Lidu třinácti kolonií bylo zaujmout své místo na zemi mezi ostatními mocnostmi a zajistit si *oddělené a rovnocenné postavení, k jakému jej opravňují zákony přírody (Laws of Nature) a boha přírody (Nature's God)*.¹¹⁴

---

¹¹² „*The Declaration of Independence pronounced the irrevocable decree of political separation, between the United States and their people on the one part, and British king, government and nation on the other. It proclaimed the first principles on which civil government is founded, and derived from them the justification before earth and heaven of this act of sovereignty*“ TAMTÉŽ, s. 26.

¹¹³ Adams často rád zdůrazňuje termíny jako Jeden Lid (One People), Severo Americká Unie (North American Union) či spojené kolonie. Důvodem byly jeho obavy o budoucnost Unie. Všechny své proslovy, a především proslov z roku 1837, využívá k obraně Unie, přičemž silně apeluje na providenční strunu, zdůrazňuje-li, že „*Lidé třinácti kolonií představili sami sebe světu – a slavnostně se zavázali, s prosbou k Bohu – být Jedním Lidem*“.

¹¹⁴ Tato pasáž pochází přímo z Deklarace nezávislosti, přičemž fráze „*zákony přírody a boha přírody*“ (laws of nature and nature's God) je převzata z práce Williama Blackstona, *Blackstone's Commentaries on the Laws*. Jeho dílo značně ovlivnilo myšlení tehdejší generace a nakonec bylo přijato jako oficiální právní kniha amerického senátu.

V souvislosti s prvním cílem poskytla Deklarace podle Adamse dostatečné množství důvodů pro ospravedlnění dobrovolné separace lidu Severo-Americké Unie (North American Union) od lidu Velké Británie. „*Stížnosti prohlášené v Deklaraci nezávislosti byly...důvody bohatě dostačující pro ospravedlnění separace samotné, před Bohem i člověkem.*“.¹¹⁵

Pro druhý cíl, který sledovala Deklarace, pak podle Adamse nebylo potřeba hledat nějaký zvláštní důvod, píše-li „*žádné ospravedlnění nebylo považováno za nutné.*“.¹¹⁶

V.6.2. Přínos

Deklarace nezávislosti tak podle Adamse položila základy nezávislému Křesťanskému Národu (Nation of Christians), jehož vláda byla založena na demokratických principech a vycházela z přirozených práv jedince, mezi kterými výslovně jmenovala tři: *právo na život, svobodu a usilování o štěstí.*¹¹⁷ „*Bylo to poprvé od stvoření světa, kdy lid položil základy jejich vlády na nezměnitelných a věčných principech lidských práv.*“, píše Adams.¹¹⁸

Potvrzením, že hlavní přirozená práva člověka jsou nezcizitelná a tudíž mimo dosah jakékoli organizované lidské moci a potvrzením, že vlády jsou pověřeny zajistit taková práva a mohou být kdykoli zrušeny, stanou-li se destruktivními vůči těmto závěrům, bylo podle Adamse novinkou v morální filozofii národů, neboť na základě tohoto principu byly všechny vlády podřízeny morální svrchovanosti lidu.

V.7. Providencialismus v jeho díle

V podstatě celým Adamsovo dílem se jako červená nit táhne providencialismus. Nejmarkantněji se to jeví v Adamsovo proslovu z roku 1837, který je doslova protkán různými odkazy k Novému i Starému zákonu. V tomto případě můžeme hovořit o tzv.

---

¹¹⁵ „*The grievances alleged in the Declaration of Independence were...cause amply sufficient to justify before God and man the separation itself.*“, J. Q. ADAMS, *An oration*, 1837, s. 10.

¹¹⁶ TAMTÉŽ, s. 7.

¹¹⁷ TAMTÉŽ, s. 28.

¹¹⁸ „*For the first time since creation of the world, the act which constituted a great people laid the foundation of their government upon unalterable and eternal principles of human rights.*“, TAMTÉŽ, s. 27.

apokalyptickém providencialismu, který sleduje určitá proroctví z Bible, která se měli podle svých proponentů naplnit.

Samotný John Quincy Adams ve vzniku nezávislých Spojených Států naplnění jednoho z antických proroctví viděl. Ve svém díle cituje odkaz z knihy Izajáše,¹¹⁹ aby vzápětí dodal: „*Již dva a půl tisíce let uplynulo ode dne tohoto proroctví, a žádná taková událost ještě nenastala...ale s Amerikou země byla zrozena v jednom dni! Národ byl zplozen jedním rázem!*“.¹²⁰

John Quincy Adams viděl Americkou revoluci, jako výjimečnou událost. V jeho očích byla Revoluce „*velkým morálním triumfem, kterým Nejvyšší Vládce (Supreme Governor) korunoval jejich zemi úspěchem*“. O konfliktu s Británií mluví jako o „*úspěšném odporu lidu vůči opresi, a lidu, který dokázal svrhnout tyrana a tyranii samotnou*“ a o válce samotné často hovoří jako o „*devastující, ale heroické válce*“.¹²¹

Adamsovo providencialismus je spojen především s morálním aspektem národa.¹²² Adams se ve svém díle se zamýšlí, čím Amerika byla prospěšná světu z dlouhodobého hlediska. Největší přínos vidí v tom, že lidstvu dala jediný oprávněný způsob, jakým může být založena vláda a především proklamovala *neuhasitelná práva lidské podstaty (the inextinguishable rights of human nature)*.¹²³

Revoluce podle něj byla výhradně lidová a demokratická a Deklarace vyhlásila jediný cíl, kterým bylo ustanovení takové vlády, která zajistí jejich nezcizitelná práva. Samotný akt nezávislosti stál podle Adamse „*zaznamenán v análech lidstva, jako jeden*

---

¹¹⁹ Konkrétně cituje pasáž „*kdo slyšel kdy něco takového? Kdo co takového spatřil? Což zrodí se země v jediném dni? Nebo pronárod snad bývá zplozen jedním rázem?*“ (Izajáš 66:8)

¹²⁰ „*In the two thousand-five-hundred years that had elapsed since the days of that prophecy, no such event had occurred...but with America the earth was made to bring forth in one day! A nation was born at once!*“, J.Q. ADAMS, *An oration*, 1837, s. 12.

¹²¹ Převzato z: J.Q. ADAMS, *An oration*, 1837; TÝŽ, *An address*, 1821; TÝŽ, *An oration*, 1831.

¹²² N. GUYATT, *Providence*, s. 224.

¹²³ J.Q. ADAMS, *An address*, 1821, s. 28.

*z nejzářivějších úspěchů lidské mravnosti, oslavován na zemi, schválený a potvrzený výnosem z Nebe“.*¹²⁴

VI. Původ a principy Americké revoluce ve srovnání s původem a principy Francouzské revoluce.

Následující kapitola si klade za cíl zanalyzovat poměrně opomíjené dílo německého konzervativce a liberála Friedricha Gentze. Peter Koslowski, který později re-editoval jeho esej, o něm píše, že jako každý konzervativce, i Gentz v zásadě odmítal a nevěřil v jakékoli revoluce. Konzervativci skutečně neuznávali jakékoli politické násilí, které vede k radikálním sociálním změnám. Nicméně při bližším studiu jeho eseje zjistíme, že Americká revoluce byla v Gentzovo očích vnímána poněkud jinak. A to za předpokladu, že ji Gentz skutečně vnímal jako revoluci. Americká revoluce podle něj měla LEGITIMNÍ podklad. Byla oprávněná, neboť si definovala jasné cíle, které byly v souladu s britskými konstitučními principy. Navíc měla defenzivní charakter po celou dobu svého trvání a nikdy nepřekročila únosnou mez nezřízeného násilí, jako tomu bylo ve Francii. Navíc Americká revoluce skončila záhy poté, co byly její cíle naplněny, aniž by se pokoušela vynucovat si své principy na dalších národech, tak jako tomu bylo v již zmiňované Francii. Právě původ, průběh a ukončení Americké revoluce je to, co v zásadní míře odlišovalo tuto revoluci, od té Francouzské. To Gentz dokládá na 4. základních principech, ve kterých srovnává tyto dvě revoluce. Gentz nebyl ale kritický pouze k původu a řízení Francouzské revoluce, ale také ke klíčovým politickým idejím Francouzské revoluce. Gentz považoval deklaraci o přirozených a nezcizitelných právech člověka, stejně tak jako ideu lidové suverenity, za nadbytečnou rétoriku amerických revolucionářů, která se stala nebezpečnou iluzí ve Francouzské revoluci. Podle něj vzývání takzvaných práv člověka může být mylné, pakliže je užito jako abstraktní požadavek vůči konkrétnímu a skutečnému právu. Podle Gentze tak Francouzská revoluce byla útokem na skutečná práva ve státě, ve jménu abstraktních a fiktivních revolučních principů.

---

¹²⁴ „...stands recorded in the annals of human race as one among the brightest achievements of human virtue, applauded on earth, ratified and confirmed by the fiat of Heaven.“ *TÝŽ, An oration, 1837, s. 22 – 23.*

VI.1. John Quincy Adams a Friedrich Gentz

Byl to právě John Quincy Adams, jenž při svém pobytu v Berlíně ve funkci velvyslance přeložil Gentzovo dílo z *Berlin Historisches Journal*. Jak Gentz, tak Adams byli silně ovlivněni *Uvážou o Revoluci ve Francii* britského filozofa a politického teoretika Edmunda Burka, jehož dílo Gentz přeložil do Němčiny.¹²⁵ Oba se posléze snažili hrát určitou roli rozhodce mezi Burkem a jeho Americkým protějškem Thomasem Painem, který naopak schvaloval principy Francouzské revoluce. Jak už jsem nastínil výše, John Quincy Adams později v sérii svých dopisů nazvaných *Publicola* dekonstruoval dílo Thomase Paine, čímž velmi popudil Painovo obdivovatele v osobě Thomase Jeffersona. Samotný Gentz ve své eseji není Painovi příliš nakloněn. Jeho *Zdravý rozum* je podle Gentze napsán záměrně tak, aby oslovil co největší počet lidí, obzvláště pak určité náboženské sekty, které byly v Americe široce rozšířeny. Své argumenty vytažené ze *Starého zákona* Paine, podle Gentze, využívá k nesmyslným úvahám, ve kterých napadá celou monarchii, kterou považuje za hříšný vynález.¹²⁶

Vzhledem k tomu, jak kritický byl Gentz k principům Francouzské revoluce, vyplývá nám z toho, že ani v této otázce příliš porozumění směrem k Painovi nenašel. V této problematice se s ním opět shodoval John Quincy Adams, který Gentzovo esej viděl jako stručný a výstižný kontrast mezi umírněným politickým zřízením amerických kolonií, založeným na úctě k předepsaným zákonům a politickými teoriemi francouzského radikalismu, přičemž tyto dvě nové vlády měli společné pouze slovo Republika. Adamsův překlad Gentzova díla byl publikován anonymně ve Philadelphii, ve stejném roce, a do roku 1955 nebyl znovu vydán.

V dopisu, který John Quincy Adams napsal Gentzovi ještě předtím, než začal jeho esej překládat, se Gentz dočká velkého vděku ze strany Adamse za to, že zbavil

---

¹²⁵ Edmund Burke byl britský státník, spisovatel, řečník a filozof, který sloužil mnoho let v britské sněmovně (House of Commons). Známý je především právě pro jednu z prvních kritik Francouzské revoluce, když ve svém díle kritizuje republikánskou revoluci, svrhnutí krále, pronásledování církve, odebrání šlechtických titulů a snahy o nastolení rovnostářství.

¹²⁶ F. GENTZ, *The origin*, s. 72.

Americkou revoluci hanebných obvinění, že byla řízena za stejných principů a vznikla ze stejných příčin, jako revoluce ve Francii.¹²⁷

---

¹²⁷ J. Q. ADAMS (ed. Worthington Chauncey FORD), *The writings of John Quincy Adams*, New York 1931, sv. 2, s. 463 -64. („*Letter to Friedrich Gentz, 16.6. 1800, Berlin*“).

VI.2. Původ a příčiny

Na úvodních stranách své eseje Friedrich Gentz předkládá čtenáři konkrétní příčiny, které vedly k postupnému zhoršování vztahů mezi americkými koloniemi a jejich mateřskou zemí, aby nakonec vyústili v jejich úplnou separaci od mateřské země. Tímto si autor připravuje půdu pro to, aby později ukázal na oprávněnost dalších kroků kolonistů, které byly legitimní odpovědí na útlak ze strany britského Parlamentu.

Monopol se stal jakýmsi symbolem britské koloniální politiky. Zpočátku tolerovaný a v jistém měřítku výhodný, se stal po konci Sedmileté války nesnesitelným. Gentz ve své eseji podotýká, že žádný jiný národ neřídil své kolonie za více liberálních principů než Anglie, nicméně nepřirozený systém, který využíval ekonomického růstu amerických kolonií výhradně pro své potřeby, nemohl vydržet věčně. Tím spíše, když byla zlikvidována francouzská moc v Severní Americe, což zformovalo politické myšlení v koloniích, které začali ekonomicky vzkvétat a tyto kolonie díky nabytému pocitu bezpečí a stability získávaly na sebevědomí, což muselo dříve nebo později nutně ohrozit jejich spojení s mateřskou zemí.¹²⁸

VI.3. Právo na odpor

Jako první Gentz srovnává oprávněnost obou revolucí. Nebo lépe řečeno, právem klást odpor legitimní vládě. Zatímco základy té první ležely zčásti na legitimních principech, kdy nikdo nemohl zpochybnit legitimitu takových kroků, které vedly ke svržení dosavadní vlády a zřízení své vlastní, neboť podle kolonistů byly porušovány jejich práva, která jim byla zaručena ještě před Slavnou revolucí z roku 1688, v případě Francouzské revoluce se o takové legitimitě hovořit nedá.¹²⁹ Gentz totiž předkládá tvrzení, že nelze srovnávat vztah mezi obyvateli vzdálené kolonie a vládou mateřské země se vztahem mezi vládou a jejím bezprostředním poddaným. Evropské

---

¹²⁸ F. GENTZ, *The Origin*, s. 13 – 15.

¹²⁹ Samotná legitimita Americké revoluce se stala předmětem mnoha diskuzí. Alexandr Hamilton ospravedlňoval americký vzdor britské vládě přirozeným právem bojovat proti porušování prvních principů společnosti. Thomas Jefferson považoval Deklaraci nezávislosti za poslední možné východisko utlačovaného lidu. Podle něj kolonisté nepodnikali nic víc, než že se domáhali přirozeného práva na revoluci. Kritici, jako byl Imanuel Kant, zpochybnili přínos práva, které dává právo jednat proti vlastním zákonům. Thomas Aquinas a další, ačkoli připouštěli právo vzdorovat, poukazují na to, že tyranská vláda se může ještě víc zhoršit a být ještě více opresivní, bude-li se obávat po celou dobu již zmiňovaného práva vzdorovat.

národy zakládaly své kolonie především kvůli vlastnímu obohacení a šíření své moci. Nicméně kolonie musely dodržovat zákony své mateřské země, která byla leckdy vzdálena tisíce kilometrů, takže dříve nebo později, kolonie museli nabýt jistého povědomí o nezávislosti.

Problémy narůstaly, pakliže vláda v mateřské zemi neměla jednoduchou formu. Gentz si tedy pokládá otázku, jak moc by se měli práva a svobody nového státu, založeném Brity za principů Britské ústavy, rozšířit a v jakém vztahu by měli obyvatelé takového státu zůstat vzhledem k určitým částem kombinované ústavy (mixed constitution)? Gentz podotýká, že v době vzniku amerických kolonií britská ústava ještě neměla podobu, kterou získala až po Slavné revoluci z roku 1688. To se jeví být v této otázce velmi důležité, neboť jejich práva a smlouvy, na základě kterých byly tyto kolonie zakládány, se vztahovaly ke koruně, nikoli parlamentu, který se nikdy nepodílel na jejich zakládání. Vnitřní uspořádání vlád těchto kolonií bylo tak rozličné, jako okolnosti, za kterých byly zakládány a za kterých se vyvíjely.¹³⁰ Vztah mezi královskými guvernéry a provinčními sněmy (provincial assemblies) se lišil kolonii od kolonie, nicméně provinční sněmy byly přítomny v každé z kolonií. Tyto sněmy měly právo schvalovat nové zákony pro vnitřní politiku provincie, vymezovat výši daní a rozhodovat o každé věci, která spadala pod správu jejich země. Zde se Gentz dostává k jádru problému, neboť tvrdí, že v žádné z kolonií, v žádné z jejich ústav, nebyla ani zmínka o právní a konstitucionální autoritě britského parlamentu. Právo parlamentu předepisovat nové zákony, které se týkaly čistě obchodní sféry a všemu s tím spojeného nicméně nebylo nikdy zpochybňováno. Když však parlament překročil tyto práva a začal předepisovat daně v Americe, bez souhlasu místních zastupitelů, vzedmula se velká vlna nevole. Takové práva parlamentu byla sice oprávněná v Anglii samotné, nikoli však v Americe, neboť Američané neposílali žádné zástupce do parlamentu, a britský parlament zde byl suplován právě jejich provinčními sněmy, které jednaly ve shodě s královskou autoritou a jeho guvernéry, k čemuž nepotřebovaly jednat ve shodě

---

¹³⁰ Některé kolonie byly darovány soukromým osobám jako dědičný majetek. Ti pak často mohli spravovat své území podle sebe a nezřídka byly pouze pod nominální závislostí vůči koruně. Takový byl případ Marylandu, který byl věnován lordu Baltimorovi, Severní a Jižní Caroliny, věnované lordu Clarendovi, Pennsylvanie a Delaware věnovaným rodinně Pennů. Další kolonie jako byl New-Hampshire, New York, New-Jersey a Virginia byly královskými koloniemi a jako takové podléhali výhradně královské moci. V neposlední řadě zde takzvané privilegované kolonie, ve kterých byla královská moc omezena původními smlouvami (charters). To byl případ Massachusetts, Rhode Island a Connecticut.

ještě s britským parlamentem. Jak Gentz podotýká, ústavy některých provincií znaly pouze krále a provinční representační aparát a existovaly zde už více než sto let před tím, aniž by se nějak potýkaly s britským parlamentem. Gentz poukazuje na to, že kolonie neměly větší vztah k britskému parlamentu, než k parlamentu ve Francii. Jinými slovy, britský parlament byl v očích kolonistů považován za cizí sílu. Američané tak mohli britskému parlamentu čelit podle stejného práva, jako mohli čelit generálním stavům v Holandsku, či radě pro Indie v Madridu.

Jako těžší úkol se Gentzovi jeví odpovědět na otázku, podle jakého práva mohli kolonisté odporovat králi, který byl jejich legitimní a uznávanou svrchovanou autoritou. To se autor snaží vysvětlit definováním rozdílů mezi povstáním pod jednoduchou ústavou a komplikovanou, či složenou ústavou. Podle něj jakýkoli odpor proti jednoduché formě vlády, reprezentované pouze jednou svrchovanou autoritou je absolutně neoprávněný. V druhém případě ale může být mnohem více problematické rozhodnout, podle jakých kritérií budeme posuzovat oprávněnost takových kroků, které vedou k povstání proti složité formě vlády. V případě složité formy vlády je její moc dělena vždy mezi více svrchovaných autorit, které jsou nějakým způsobem vzájemně propojeny a regulovány ústavou. Každá z těchto autorit má zaručeny své vlastní ústavní práva a výsady. Jakmile jedna z takovýchto autorit překročí své práva a usiluje o zničení té druhé v nesouladu s ústavou, má ta druhá právo se bránit. Takový stav nevyhnutelně končí střetem a legálním vypovězením ústavy. Podle Gentze podobný stav nastal v Americe před revolucí. Legislativní a výkonná moc byla v koloniích dělena mezi krále a provinční sněmy, podobně jako v Anglii mezi krále a dvě komory parlamentu. Král a jeho guvernéri měli pouze právo vetovat jednotlivé legislativní úkony a provinční sněmy se tak ve velké míře podílely na správě jednotlivých provincií. Královská moc tak byla ve všech koloniích více či méně omezená v měřítku, které se nemohlo rovnat s jeho legitimní mocí v samotné Velké Británii. Provinční sněmy měly ústavní právo mu vzdorovat, pokud začal porušovat jejich ústavní práva. Podle Gentze tak jednotlivé opresivní opatření britského parlamentu od roku 1764 byly porušováním jejich ústavních práv. Přičemž uzavření Bostonského přístavu a vypovězení Massachusettské zakládací listiny bylo dokonce samotnou likvidací těchto práv. Tím, že král schválil nepřátelské kroky parlamentu vůči koloniím, pozbyl podle Gentze právo být svrchovaným vládcem nad těmito koloniemi, neboť byl považován za spojence cizí moci, která se snažila usurpovat práva kolonistů.

Jaký rozdíl podle Gentze ve srovnání s Francouzskou revolucí, která prostřednictvím třetího stavu, začala porušením skutečného státního práva a každý další její krok byl porušením dalších práv. Revoluce, která bez jakékoli legální záminky zbavila svého krále trůnu a ve jménu lidu ustanovila později národní konvent a vyhlásila republiku.¹³¹

VI.4. Způsob, jakým byla revoluce vedena

V další části své eseje Friedrich Gentz srovnává způsob, jakým byly obě dvě revoluce vedeny. Zatímco Americká revoluce byla podle něj od začátku do konce vedena jako ryze defenzivní revoluce proti útlaku ze strany britského parlamentu, revoluce ve Francii podle něj byla vedena v ofenzivním duchu. Na několika příkladech předkládá Gentz umírněný postoj kolonistů, kteří se za každou cenu snažili pouze zachovat si svá stávající práva, které vláda v mateřské zemi zničila. Dokonce ani když byly výslovně pošlapávány jejich práva, tak nikdy nepřekročili hranice, které jim ústava a zákony předepisovaly a nikdy se nedopustili zbytečných násilností. Podle Gentze koneckonců i zničení čaje v Bostonu byla pouze defenzivní operace. Svůj umírněný postoj se snažili vyjádřit v několika peticích určených královi osobně, ve kterých „*nežádaly nic víc, než obnovení bývalé harmonie, mezi Anglií a koloniemi*“. Teprve na základě dalších provokací a v marné snaze najít nějaké společné východisko s britským parlamentem, se rozhodli postavit na ozbrojený odpor. Nicméně i poté, co druhý kontinentální kongres rozhodl o vyzbrojení země, tak obrana byla stále jejich jediným a výhradním zájmem. Podle Gentze byla ústava už dlouho předtím roztrhána na malé kousky, takže kolonisté byli oprávněni založit novou, na troskách té staré. Nicméně se však chopili zbraní, aby zachránili tu samou ústavu, která jim byla odejmuta. Podle Gentze tak revoluce v Americe byla pouze revolucí nezbytnosti. „*Američané se nevzbouřili proto, aby si vynutili lepší podmínky, než kterých předtím užívali, ale proto, aby zabránili horším podmínkám, které se pro ně chystali*“, píše Gentz.¹³²

VI.5. Kvalita cílů

Gentz pokračuje v dalším srovnání obou revolucí na základě toho, jaké si stanovily cíle, a jakým způsobem měly dojít k jejich naplnění. Zatímco Americká

---

¹³¹ F. GENTZ, *Origin*, s. 9-53.

¹³² TAMTEŽ, s. 53 – 63.

revoluce měla v každé fázi svého trvání pevně dané a definované cíle, jejichž limity při jejich naplňování nikdy nepřekročila, revoluce ve Francii nikdy neměla určitý cíl. Místo toho se tisíci možnými způsoby, které vzájemně překrývaly jeden druhý, hnala vstříc nereálné svévolné vůli a neomezené anarchii. Gentz rozlišuje dvě základní periody, které definovaly Americkou revoluci. První datuje k vypuknutí prvních sporů s parlamentem v roce 1765 až do vyhlášení nezávislosti a druhou logicky od deklarace k míru s Anglií. V první periodě jednotlivé města, provincie a poté členové kontinentálního kongresu měli za jediný cíl pouze zachránit jejich ústavní práva a svobody před opresivními kroky britského parlamentu, což, jak sám Gentz podotýká, dostatečně vysvětlil v předešlých částech své eseje. Pokud bychom měli rekapitulovat, co už bylo výše napsáno, Gentz píše, že každý krok, který kolonisté podnikli v průběhu této kritické situace, byl podniknut záměrně pouze pro zachování, nikoli vynucení nových práv. Pro odpor vůči inovacím; a kvůli obraně, nikoli útoku.

Druhé období stanovilo cíl nový a to nezávislost. Ačkoli to byl údajně britský parlament, který přinutil kongres vyhlásit nezávislost kolonií. Nicméně Gentz oceňuje, že ani tento krok neuvrhl Ameriku do propasti s bezprávím, nezměrným bezvládním nebo k praktikování divokých a chimérických teorií a nevyzkoušených systémů. Mechanismus řízení kolonií zůstal víceméně stejný. Revoluce pouze zbavila krále práva vetovat jednotlivé legislativní úkony, ale jednotlivé provincie se postaraly o to, aby tato důležitá funkce byla praktikována jinou autoritou, odlišnou od zákonodárné moci. Královští guvernéri, kteří dosud byli v čele výkonné moci, byli nahrazeni jinými osobami, které si provincie samotné zvolily. Místní administrativa, policejní aparát, stejně tak soudní výkony zůstaly prakticky beze změn. Jediné co se tedy změnilo, bylo pouze přerušení svazku s Anglií, ale samotná vnitřní správa, zákony, právní a majetkové podmínky soukromých osob zůstali téměř beze změn.

V tomto kontextu můžeme polemizovat, zdali Gentz viděl Americkou revoluci jako skutečnou revoluci, která měla stanovit nová měřítko pro všeobecné společenské změny na zemi. Jak Gentz podotýká, za celou dobu svého trvání Americká revoluce nikdy nestavěla práva člověka do rozporu s občanskými právy. Nikdy nebyla deklarace práv použita jako záminka, pro podkopání autority skutečných práv. Dokonce žádný americký zákonodárce, nebo státník nikdy nevystoupil proti pravomocným zahraničním ústavám. Kolonisté koneckonců nevyhlásili podle Gentze válku monarchistickým principům, ale pouze opresivním opatřením britského parlamentu, na čemž nebylo nic

nepřirozeného, nic revolučního a nic neslučitelného ve vztahu s mezinárodním právem. Po skončení války s Británií navíc nová republika normalizovala vztahy s ostatními státy, jakožto i s Anglií samotnou a řídila se tradičním mezinárodním právem.

Nicméně Gentz připouští, že Americká revoluce měla později nepopiratelný vliv na pozdější revoluci ve Francii, ale tento vliv byl důsledkem shody okolností. Všímá si především Deklarace nezávislosti, která ve svém úvodu proklamuje, že pokud jsou přirozená a nezcizitelná práva člověka porušována vlastní vládou, má lid právo takovou vládu zrušit a ustanovit svou vlastní v souladu s principy vlastního bezpečí a štěstí. Gentz považuje toto prohlášení o přirozených a nezcizitelných právech člověka za nebezpečnou rétoriku, neboť může být zneužita k ničím omezenému právu lidu měnit dosavadní formy vlády. Při špatném aplikování této rétoriky, která ve své podstatě byla velmi neurčitá, může dojít k podobnému případu, tak jako ve Francii, kdy Francouzská revoluce vyprodukovala řadu chyb, politických katastrof a lidského utrpení.¹³³

VI.6. Rozsah odporu

Poslední, čeho si Gentz všímá, je rozsah vnitřní opozice, která čelila oběma revolucím. Americké kolonie nabyly vysokého stupně stability už před samotnou revolucí. Britská vláda zde byla vnímána v roli svrchovaného ochránce, spíše než v roli bezprostřední svrchované autority. Skutečnou opozicí zde byli královští guvernéri a osoby bezprostředně s nimi spojené a královské jednotky rozmístěné v koloniích. V tomto kontextu je možné nahlížet na Americkou revoluci spíše jako na válku dvou cizích mocností, než na občanskou válku. V koloniích se netěšil nikdo zvláštním výsadám, nebylo zde žádné dělení podle postavení ani příliš velké rozdíly mezi majetnou a pracující třídou. Gentz rozlišuje pouze příznivce nezávislosti a lojalisty, které nazývá Whigy a Torii¹³⁴, jejichž vzájemná nevraživost propukla v násilné scény, když se čas od času dopustili vzájemných krutostí na zajatcích, nebo když v určitém měřítku celé komunity ve spolupráci se svrchovanými autoritami porušovali majetnická práva svých odpůrců. Nicméně všechny tyto jednotlivé příklady nespravedlnosti byly ničím, v porovnání s tím, co se dělo ve Francii. Francouzská revoluce podle Gentze byla

---

¹³³ TAMTÉŽ, s. 63 – 85.

¹³⁴ Američtí Toriové v kontextu Americké revoluce podporovali Britskou korunu v kampani proti nezávislosti, zatímco američtí Whigové podporovali právo amerického kontinentálního kongresu vyhlásit nezávislost na Británii.

útokem na skutečná práva, když neušetřila naprosto žádná osobní práva, když zrušila všechny předešlé politické výsady, když zbavila šlechtu nejenom jejich skutečných privilegií, ale i jejich hodností a titulů, když zabavila církevní majetek a zbavila církev důstojnosti a tak dále. Jinými slovy Francouzská revoluce čelila téměř všem lidským pocitům a vášním, které se zformovaly v jednu velkou opozici, která mohla být potlačena pouze prostředky násilí a zločinů.¹³⁵

VII. Závěr

Cílem předkládané bakalářské práce bylo vystihnout smysl Americké revoluce v historickém díle Johna Quincyho Adamse a Friedricha Gentze a vystopovat prvky providencialismu v jejich pojetí. V samotné práci bylo poukázáno na fakt, že providencialismus hrál důležitou roli především v interpretaci Americké revoluce u amerických autorů, kdežto Evropané, i vlivem sekularizace, při výkladu Americké revoluce providencialismem tolik zatíženi nebyli. Navíc bylo řečeno, že rétorika týkající se providencialismu mohla hrát pouze určitou roli jakéhosi tmelitele národní identity, s cílem pozdvihnout národní morálku a poukázat na zářivou budoucnost, která Američany čeká. Na místě revolučního providencialismu nám vzniká i myšlenka amerického excecionalismu, která byla poprvé formulována francouzským historikem Alexisem de Tocquevillem v jeho *Demokracii v Americe*.¹³⁶

Samotný Friedrich Gentz své dílo napsal jako čistou apologii principů, na kterých vznikla a byla založena Americká revoluce, ve srovnání s principy Francouzské revoluce. V jeho díle tak žádná rétorika o Boží prozřetelnosti nemá místo. V podstatě se jedná o jeden dlouhý ucelený text, který deskriptivní formou popisuje rozdíly v principech obou revolucí. V tomto ohledu je velice těžké dohledat, jaký smysl Gentz Americké revoluci skutečně přiřkládal. Naproti tomu v díle Johna Quincyho Adamse je smysl jednoznačný. V jeho pojetí Americká revoluce dala vzniknout demokracii a

---

¹³⁵ TAMTÉŽ, s. 85 – 93.

¹³⁶ Samotná kniha byla uvedena slovy „*Postupný vývoj k rovnosti je dán Prozřetelností. Má její základní znaky: je všeobecný, trvalý, vymyká se lidské moci, všechny události, právě tak jako všichni lidé, mu slouží. Bylo by moudré věřit, že společenský pohyb, vycházející z takové dálky, by mohl být zastaven úsilím jedné generace? Domnívá se snad někdo, že poté, co zničila feudalismus a porazila krále, ustoupí před měšťáky a boháči? Že se zastaví nyní, kdy nabyla takové síly a její protivníci jsou tak oslabeni?*“ Alexis de TOCQUEVILLE, *Demokracie v Americe I*, Praha 1992, s. 7.

jedinému možnému způsobu, jakým může být občanská vláda založena a to na principu přirozených a nezcizitelných lidských práv.

Tam, kde Adams oslavuje nejvyšší suverenitu lidu a přirozená a nezcizitelná práva člověka, proklamovaná v Deklaraci, Gentz vidí pouze nadbytečnou rétoriku, která se díky špatné interpretaci může stát i velmi nebezpečnou.

Gentzovo dílo je skutečně spíše popis dobových reálií, založené na jejich hluboké znalosti. Autor ve svém díle neopomněl připomenout například i vnitřní opozici v průběhu revoluce, za jejíž opomenutí byli američtí historici jako David Ramsay či George Bancroft kritizováni. Na druhou stranu se na rozdíl od Johna Quincyho Adamse téměř nevěnuje hlubší problematice lidských práv, když sám v eseji přiznává, že to není předmětem jeho práce. Samotná Americká revoluce pak v jeho pojetí byla pouhým vyústěním křivd, kterých se britský parlament na kolonistech dopustil, a přirozeném volání po svobodě.

Dílo Johna Quincyho Adamse je naopak jakýmsi exkurzem do etiky a morálky národa. Jeho dílo nese veškeré prvky historického providencialismu, neboť je silně nacionalisticky podbarveno a glorifikuje zřízení nového národa ve všech jeho aspektech a to vše, za přispění té jisté Boží prozřetelnosti. V jeho pojetí je Americká revoluce soubojem statečnosti, ctnosti a prozíravosti Otců zakladatelů, proti zkaženému despotickému uspořádání starého světa. Samotná Americká revoluce je v jeho očích důležitým milníkem v dějinách lidstva.

Je vidět, že v mnoha aspektech se Friedrich Gentz a John Quincy Adams názorově liší. Nicméně ve skutečných příčinách Americké revoluce byli oba autoři naladěni na stejnou notu. Oba zastávali jednotný negativní postoj vůči monopolu a britskému parlamentu, který podle nich začal se souhlasem krále Jiřího III. porušovat ústavní práva amerických kolonistů. Stejně tak se staví k otázce práva na odpor vůči svrchované autoritě, ačkoli v tomto případě John Quincy Adams takové právo odvozoval od Boha.

Práce tak především poukázala na rozdílné pojetí Americké revoluce v díle autora zatíženého historickým providencialismem a nacionalismem a v díle objektivně uvažujícího evropského spisovatele.

VIII. Seznam použitých pramenů a literatury

VIII.1. Literatura

ALDRIGDE, Alfred Owen, *Thomas Paine's ideology*, Delaware 1984.

BAILY, Bernard, *The Ideological Origins of The America*, Harvard 1967.

BANCROFT, George, *History of the United States of America*, sv. IV, New York 1889.

BRANDS, H. W., *The First American: The Life and Times of Benjamin Franklin*, New York 2002.

COHEN, Lester H., *Explaining the Revolution: Ideology and Ethics in Mercy Otis Warren's Historical Theory*. *The William and Mary Quarterly* 37, 1980, s. 200 – 218.

COHEN, Lester H., *The revolutionary Histories: Contemporary Narratives of the American Revolution*, Ithaca 1980.

GHERMAN, Beverly, *First son and president: A story about John Quincy Adams*, Minneapolis 2006.

GUYATT, Nicholas, *Providence and Invention of the United States, 1607 – 1876*, New York 2007.

HEWSON, Martha S., *Great American Presidents: John Quincy Adams*, Philadelphia 2004.

HOLMES, David L., *The Faiths of The Founding Fathers*, New York 2006.

HUDSON, Wayne, *The English Deists Studies in Early Enlightenment*, Londýn 2009.

OSGOOD, Herbert L., *The american revolution*, *Political Science Quartely* 13, 1898.

PILAND, Tiffany E., *The Influence and Legacy of Deism in Eighteen Century America*, *Masters of Livial Studies Theses*, 2011.

RABASA, José SATO, Masayuki, TORTAROLO Edoardo a WOOLF Daniel (edd.), *The Oxford History of Historical Writing, III., 1400-1800*, Oxford 2002.

RAMSAY, David (ed. Lester H. Cohen), *The History of the American Revolutions*, 2. sv., Indianapolis 1990.

RAMSAY, David, *An Address to the Freemen of South Carolina, on Subject of the Federal Constitution*, Charleston 1788, s. 13 in: Paul Leicester FORD (ed.), *Pamphlets on the Constitution of the United States, Published During Its Discussion by the People, 1787-1788*, Brooklyn 1888.

SHAFFER, Arthur H., *The Politics of History: Writing the History of the American Revolution, 1783-1815*, Chicago 1975.

STANLIS, Peter James, *Edmund Burke and the Natural Law*. New Jersey 1958.

TINDALL, Georg B. – SHI, David E., *Dějiny spojených států amerických*, Praha 2008.

TOCQUEVILLE, Alexis de, *Demokracie v Americe I.*, Praha 1992.

WALDSTREICHER, David (ed.), *A Companion to John Adams and John Quincy Adams*, Malden 2013.

WALTERS, Ketty S., *Revolutionary Deists: Early America's Rational Infidels*, New York 2011.

WOOD, Gordon S., *Revolutionary Characters: What Made the Founders Different*, New York 2006.

VIII.2. Prameny

ADAMS, John (ed. Gordon S. WOOD), *Revolutionary Writings 1775 – 1783*, Massachusetts 2010.

ADAMS, John Q. (ed. Worthington CH. FORD), *Writings of John Quincy Adams*, sv. I., New York 1913.

ADAMS, John Q., *An address, delivered at the request of the committee of arrangements for celebrating the anniversary of Independence*, Washington 1821, k dispozici na <https://archive.org/>.

ADAMS, John Q., *An oration addressed to the citizens of the town of Quincy*, Quincy 1831, k dispozici na <https://archive.org/>.

ADAMS, John Q., *An oration delivered before the inhabitants of the town of Newburyport, at their request*, Massachusetts 1837, k dispozici na <https://archive.org/>.

ADAMS, John Q., *The jubilee of the constitution: a discourse delivered at the request of the New York*, New York 1839, k dispozici na <https://archive.org/>.

ADAMS, John Quincy (ed. Charles Francis ADAMS), *Memoirs of John Quincy Adams, Comprising Portions of His Diary from 1795 to 1848.*, sv. 9.

GENTZ, Friedrich (ed. Peter KOSLOWSKI), *The Origin and Principles of the American Revolution, compared with the Origin and Principles of the French Revolution*, Indianapolis 2009.

MADISON, James (ed. Adrienne KOCH), *Notes Of The Debates in the Federal Convention of 1787*, London 1987.

VIII.3. Internetové zdroje

Deklarace nezávislosti, Filadelfie, 4. 6. 1776, k dispozici na http://www.archives.gov/exhibits/charters/declaration_transcript.html (k 9.2. 2015).

Heslo Deism, in Dictionary of the History of Ideas, k dispozici na <http://xtf.lib.virginia.edu/xtf/view?docId=DicHist/uvaBook/tei/DicHist1.xml;chunk.id=dv1-77;toc.depth=1;toc.id=dv1-77;brand=default> (k 11.1. 2015).

HATTEM, Michael D., *The historiography of the american revolution*, dispozici na http://allthingsliberty.com/2013/08/historiography-of-american-revolution/#_edn8 (k 14.11. 2014).